

SÖDUR

SÖJAASJANDUSE AJAKIRI

17. 10.

42

1936.

XVIII AASTAKÄIK

PLUHTEIN

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 42 — 1936.

Sisustik:	Lk.	Sommaire.	Pages
<i>J. M.</i> : Sõja ja rahu küsimusi	1033	<i>J. M.</i> : Problèmes de guerre et de paix	1033
<i>F. T—m.</i> : Kõrgema Sõjakooli VIII lennu õppetöö algus	1036	<i>F. T.</i> : Commencement des études à l'Ecole supérieure de guerre	1036
<i>Kolonelleitnant A. Laats</i> : Kohtamislahingu tänapäeva probleemist	1040	<i>Lieut.-colonel A. Laats</i> : Problème actuel du combat de rencontre	1040
<i>Kapten J. Madise</i> : Mõtteid jalaväerühma sügavusasetuse kohta kaitsel	1045	<i>Capitaine J. Madise</i> : Considérations sur l'échelonnement en profondeur des sections d'infanterie en défensive	1045
<i>Leitnant A. Pais</i> : Mõnda suurtükiväe laskestereeglitest	1049	<i>Lieut. A. Pais</i> : Sur les règles du tir d'artillerie	1049
<i>H. Sepp</i> : Narva lahing 1700. a.	1050	<i>H. Sepp</i> : La bataille de Narva en 1700	1050
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>K. L.</i> : Sõjakulud	1054	— <i>K. L.</i> : Frais de la guerre	1054
— <i>S.</i> : Kerge kahurigrupi manööver ja tuli	1057	— <i>S.</i> : La manoeuvre et le tir du groupe d'artillerie légère	1057
Kaitseväe elu	1059	Vie militaire	1059
Juriidilisi küsimusi	1059	Questions juridiques	1059
Sport, male.		Sports, échecs.	

Vastutav toimetaja major **A. LUTS**.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **J. MADISE**.
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.
Talitus avat. iga päev kella
0800—1500.
Telefon — Kaitseväe 163.
Tarvitamata ja tagasisaatmiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:
Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:
Lehekülg — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 42

17. 10. 1936

XVIII AASTAKÄIK

Sõja ja rahu küsimusi.

Üksikisikuid ja rahvaid tänapäeval haaravad kaks vastolulist momenti: relvastumine ja otsingud rahu kindlustamiseks. Kuigi avalikult deklareerivad kõik rahvad, et nad tahavad rahu, siiski paneb kahtlema meie silmade ees arenev võidujooks relvastumise alal. Rahvad otsivad tõe, mis tooks vastastikuse usalduse ja haaraks ning viiks kogu inimkonna õnnele. Neis otsinguis peaks olema õigustatud vaadelda sõja ja rahu küsimust mõne Euroopa suurrahva vaimse kasvatuseseisukohalt. Peaksid sealt ometi selguma lähema mineviku ajaloolised püüded ja nende põhjused. Lähema mineviku ajaloo all mõtlen sündmusi pärast Maailmasõda, sest oli see sõda oma lõpufaasis sõda sõja vastu.

Alljärgnevas vaatlеме lühedases kokkuvõttes sõja ja rahu küsimust vaid kahe põlise rivaali, prantsuse ja saksa rahva vaimuilmas ning tõekspidamistes. Need rahvad on euroopa mandril arenenud sõdade ajaloos esinenud kaaluva tegurina ja kõigi eelduste kohaselt säilitavad nad oma positsioonid ka tulevikus.

Maailmasõja lõppedes rahvaid haaras õilsate loosungite mõjul veene, et see oli viimne sõda. Desarmeerimine pidi järgnema peatselt allakirjutatud rahulepinguile. Kuna vaenukired polnud veel täiesti jahtunud, siis seadsid prantslased desarmeerimise eeltingimuseks julgeoleku. Sakslased aga nõudsid reservatsioonideta desarmeerimist, millele pidi järgnema julgeoleku küsimus loomuliku nähtena. Nende kahe algnõude ümber arenes desarmeerimise küsimus 1934. aastani, mil lõppes rearmeerimisega.

Mis oli põhjus üle aastakümne kestnud pingutuste luhtaminekuks?

Prantsusmaa kui julgeoleku esikohale seadja näib pealiskaudsel vaatlusel nagu komistuskivina esinenud desarmeerimise küsimusis. Kuid lähemale minnes ajaloole Versailles'ist kuni tänapäevani, näeme mõndagi asjaolu teises valguses.

Prantsuse rahvas oma iseloomu ja vaimuilmaga poolest on patsifistliku mõttekäiguga. Maailmasõjas võidetud saksa rahvas on aga kultiveerinud oma noorsoos äärmist aktiivsust ja kõige mittesaksa alahindamist. Siit siis ka Prantsuse deesise õigustatud alus, saavutada julgeolek, s. o. rahvusvaheline kindlustunne mõttelaadis ja seejärgi desarmeerimine. Selles suunas ongi Prantsusmaa pärast Maailmasõda teinud suuri pingutusi nagu: pidanud kinni rahvusvahelistest kokkulepetest, nende muutmise korral püüdnud leida kompromissi, otsinud igati võimalusi julgeoleku ja kindlustunde säilitamiseks Euroopas. Olles, nagu eespool märgitud — patsifistliku kallakuga, võtsid prantslased kergesti omaks kõiksugu õilsaid ideid, mille tõttu on teostunud üldine nihkumine vasakule sotsiaalses korrastuses.

Selle tagajärjeks on aga sotsiaalsete kihide omavaheline usaldamatus ja vaenlikkus, mis siseriiklikult on massidele võimulise andnud laiaulatuslikuks kaasarääkimiseks juhtimise küsimusis. Massipsühholoogiast on tuntud tõe, et massid on eksalteeritud, arad ja kurikalduvuslega. Siit selguvad ka prantslaste hirmu põhjused sakslaste ekspansioonide suundade vastu ja selle tagajärjel relvastumise intensiiveerimine ning uute liitude loomine.

Et prantslased praegu pole orienteeritud küllaldaselt isamaalises vaimus, seda tõendab kolonel Lebaud artikkel „La France Militaire'is“ 16. 09. 36. Ta väidab: „Muuta rahva (maa) mentaliteeti, esile tõsta mo-

raali, mida poliitilised diskussioonid maha kiskunud — on tingimused, mis nõuavad Prantsusmaa kõigi vaimsete jõudude koostööd patriootilisel tagapõhjal.“ Mida esile manada võivad sisemised vastolud, seda väljendab parimine Hispaania sisesõda. See pole suunaks kõikidele sisemisi vastolusid üleelavatele rahvastele, kuid ta on hoiatuseks ja ühtlasi tõendiseks, et masse peab valitsetama.

Kokku võttes prantsuse vaimuilma ja prantslaste iseloomu on see sõja suhtes passiivne. Mõgav rahu, mis võimaldab vaimsete väärtuste loomist ja hästi korrastada sotsiaalset olukorda, on prantsuse rahva ideaal.

Prantsuse rahva veened ja sisepoliitiline olukord lubavad eeldada lähemas tulevikus katsete jätkamist rahuliku olukorra kindlustamiseks Euroopas.

*

Järgnevalt peatume saksa vaimuilma ja saksa rahva kasvatusel küsimusel. Neist kajastub vahest kõige reljeefsemalt sõja ja rahu küsimuse arenemine tulevikus.

Lastes libiseda silmade eest mööda saksa sõjalise ja psühholoogilis-kasvatusteadusliku kirjanduse pärast Maailmasõda, siis tekib sellest assotsiatsioonina mõistete rida saksa rahva mineviku ja tuleviku suurusest. Selline suund algas Maailmasõja järgi ja on kestnud läbi revolutsiooni puhangute ning parteikombinatsioonide kuni kristalliseerumiseni juhis.

Sõjaliste küsimuste alal on saksa sõjaliteratuuri tööd ja ülesandeid väga selgesti väljendanud kindral Seect oma teoses „Landesverteidigung“, väites, et kui kord tuleb aeg saksa rahva uuesti relvastumiseks — siis pole vaja enam kobada teoorias.

Kasvatuslikes küsimusis ja mõistete kujundamisel saksa literatuuri töö on väga huvitav, kuigi lähemalt puudutame alljärgnevas vaid dr. Max Simoneit'i*) mõtteid.

Kasvatust saksa rahva keskel võime vaadelda kahes osas: 1) isiku kui indiviidi kasvatus ja 2) isiku kasvatamine riigikodanikuks. Isiku kasvatamisel väga suurt tähelepanu tuleb pöörata juba lapseas füüsilisele tugevusele, tervisele ja elurõõmule. Lapsesse tuleb sisendada füüsiliste harjutustega vabas looduses elujaatav ilmavaade ja tahtmine elada. Rööbiti füüsilise arendamisega käib eetiliste arusaamiste kujundamine kodus, koolis ja kutsealal.

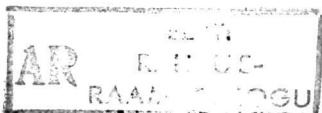
*) Dr. Simoneit on Saksa sõjaministeeriumi psühholoogilise laboratooriumi teaduslik juht. Tema töö on „Wehr-Ethik“, 1936. a. väljaanne.

Isiku kasvatusel riigikodanikuks või teiste sõnadega rahvasterviku kasvatamisel tehakse alguses kohe selgeks, et iga inimene elus satub vajadusele ennast kaitsta. Seda põhjustavad ruumi puudus, piiratud elutarbete, piiratud võimalused kultuuriliste tarvete rahuldamiseks jne. Sellest olukorrast järgnevadki kallaletungid ja kaitse vajadus, mille peamine põhjus on koha puudumine päikese all. Kuna indiviidi kasvatamisel on õnnetunne üks tegureid, mille põhjal isik täidab sundust, siis tekib vajadus ka rahva õnnetunde määramiseks. Rahvas on siis õnnelik, kui kõik tema liikmed lähtudes nende võimeist ja iseäralisusist võivad töötada. Töö tagajärjeks on aga suured differentseerumise ja levinemise nähted, mis moodustavad rahva kultuuri. Kuna tänapäeva inimene ei rahuldu üksi toidu ja ürgelise lõbuga, vaid otsib ka vaimset rahuldust, siis rahva kultuuri levimisel esineda võivad lõkked takistavad iga üksiku rahva liikme vaimsete vajaduste rahuldumist. Selle tagajärjeks on rahva kultuuriliste kohustuste tekkimine, mil-liseid rakendades paratamatu tagajärjena esineb sõda. Kuid seda liiki sõda on sõda kultuuri kaitseks või loomulik sõda.

Seda mõttekäiku tõestatakse tuntud saksa filosoofi Max Scheler'i sõnadega, kes väidab, et sõja juured on juba eluavaldiste loomuses.

Et sõda kui sotsiaalset nähet kõigekõrgselt põhjendada, selleks analüüsitakse ka Kristuse õpetusest igavese rahu unistajate peargumenti „Armastage oma vaenlast jne. (Mäejutlus)“ hoopis teises valguses. Kristuse õpetuse analüüsil Dr. Simoneit'i arvatel tuleb meele pidada, et Kristus õpetas kui eetik, lunastaja ja misjonär, mitte aga kui riigimees ja sõdur. Teiseks Kristus kõneles jumalariigist maapeal ja kaitsest usuvaenlaste vastu, mitte rahvaste riigist ja kaitsest riigivaenlaste vastu. Neist asjaoludest lähtudes tuleb oma vaenlaste armastust mõista vaid kristlikus koguduses eneses. Kui aga eeldada vaenu tulevikuski, mis kajastub ka Kristuse õpetuses, ja et armastus tasutakse alati vaenuga, siis viib see kristliku koguduse hävinemisele. See on aga enesehävitamise mõtte kasvatamine, mis pole kokkõlas Kristuse õpetuse üldise vaimuga.

Liidame eelmisele juurde M. Lutheri poolt 1526. a. ülesseatud probleemi: „Kas peab türklaste maaletungimise korral neile vastu saatma teatud arvu teoloogia doktorid, et veenda vaenlast tema teo mitteõig-

luses?" siis võib juba minna järeldusele, et vaenlase armastus on Kristuse õilsa ja väärtusliku õpetuse tagapõhi üksiku isiku juures, kuid see pole maksev kogu rahva kohta.

Vaadeldes sõja ja rahu küsimust mitte kristliku õpetuse alusel seisvate filosoofide lähtekohtadest selgub, et ajaloo kestel pole igavene rahu kunagi tunnustatud mingiks jäävaks ja püsivaks. Nii väidab vana kreeka filosoof Herakleitos: „Sõda on kõikide asjade isa“. Platon'i järgi inimese ehitise ülekohtu teha ega seda kateistelt lubada. Esimene osa on kergesti teostatav, kuid õpetuse teise osa teostamiseks peab inimene tugev olema. Analogia põhjal vaadeldes riiki, peab üles seadma nõude, et ka riik oleks tugev, siis on tagatud rahulik elu. Selleks on aga vaja sõda õppida mitte sõjas, vaid juba rahu ajal.

Need mõned mõtted on toodud motiividenähte, mis tõendavad sõja kui paratamatu nähte esinemist. Seejuures ei pea püütama sõjale, sest ette määratud sõda (terminsõda), mis algab kui teatrietendus kindlaksmääratud ajal — toob kaasa pettumusi ja õnnetusi. Sõda aga, mis sünnib rahva eluliste ja kultuuriliste huvide kaitseks ning on vältimatu, loob õilsaid ning positiivseid elumõisteid. See on loomulik sõda.

Eestoodud mõtted on kokkuvõtteks saksa rahva vaimuilmas valitsevate vaadete kohta rahu ja sõja küsimusele.

Kõrvutades prantsuse patsifistlikku ja sõjaliselt defensiivset orientatsiooni saksa äärmiselt aktiivse otsinguga „leida kohta päikese all“ — selguvad ka põhjused, miks desarmeerimine ei teostunud ja Euroopa rahvaste peresse usaldust istutada pole suudetud.

Saksa aktiivne ja võiks öelda sõjakas mõttelaad (kuigi juttu on vaid kaitsesõjast) on end näidanud tegudes nagu Versailles lepingust loobumine, üldise kaitseväeteenistuse sisseseadmine, Reinimaa okupeerimine, kaitseväeteenistuse pikendamine, noorsoo kasvatus tsentraliseerimine riigi kätte jne. Mida see kõik töötab üldisele rahule? Kui

saksa vaimulaadi järgi sõda on lubatud rahva kultuuri kaitseks, milline oma loomult on laienev, siis tuleb igal rahval arvestada momenti, et ta on ees mõne rahva kultuuri levingule. Ja selle tagajärg on selgesõnaliselt väljendatud saksa kaitseetiikas.

*

Kokku võttes eestoodud, võime nentida tõi ka, et igavese rahu mõte pole omane Euroopa südames asuvale suurele rahvale. Üldine relvastuse võidujooks võib aga psühholoogiliselt ettevalmistatud masse iga — näiliselt ka tühise — põhjuse juures viia relvastatud kokkupõrkele. Rahu soovid ja püüded on kui kaitsevall, mis peab vastu normaalsele veetõusule, kuid hävineb loodusjõudude suurmängus — tormis. Väga ilmekalt kajastub sama vaade ka „Sõdur“ nr. 33/34 esiartiklist.

Eespoolkirjeldatud suurriikide tõekspidamistest lähtudes peame endile seadma küsimuse, kuidas ja missugustel venetel kasvatada endid?

Esimeses järjekorras peame omaks võtma, et sõda on rahvusvahelises elus paratamatus ja seepärast ei tule sõda karta. Sõda on kui vis major, nagu ikaldus, veeputus, kahjutuli jne., mis tabab rahvaid ootamatult ja nende tahtmiste vastu.

Teiseks, sõjale tuleb ette valmistuda ja seejuures praegusaja vaimus. Meie vaimseks varasalveks kaitsetahte alalhoidmisel on Vabadussõda. Kuid mitte Vabadussõja võidu ülistamine ei pea olema vabadussõja vaimu kultiveerimise aluseks, vaid need raskused ja pingutused, mida ületasime tookord oma kaitsetahtega. Kaitsetahte kultiveerimine olgu meie kasvatusel alustoeks kodus, koolis ja kutsealal.

Kolmandaks, sõjaline kasvatus väikeriigis peab jääma loomuliku sõja, s. o. pealesunnitud sõja ettevalmistamise raamesse. Meie rahva kõigis kihtides peab sisendatud olema veene, et riigi ja kaitsejõudude juhid ei taha sõda, kuid meile kallale tungi korral on juhtide kutse signaaliks kogu rahva kaitsetahte kõhklematule ja tagasipööramatule rakendamisele.

J. M.

Kõrgema Sõjakooli VIII lennu õppetöö algus.

Käesoleva aasta 5. oktoobril Kõrgemas Sõjakoolis algas õppetöö juhtimise ja staabiteenistuse ala VIII lennuga.

VIII lend, nagu eelmised, on komplekteeritud nii võistluskatsete kui ka lähetamise korras sisseastunud ohvitseridega, kusjuures viimased esmakordselt Kõrgema Sõjakooli ajaloo on isegi ülekaalus. Peab mainima, et seesugune segasüsteem Kõrgema Sõjakooli komplekteerimisel esines käesoleval juhul viimast korda ning tulevikus kooli komplekteerimine kuulajatega sünnib vaid võistluskatsete korras.

Seekordse lennuga võistluskatsed toimusid laiemal kava järgi kui eelmiste lendudega. Nimelt 23. detsembril 1935. a. Kaitseväge Ülemjuhataja poolt kinnitati „Täiendav katsekava Kõrgemasse Sõjakooli sisseastumiseks“, mis näeb ette senise katsekava täiendamist suuliste katsetega järgmistele õppeainetele: Maailmasõda, Vabadussõda, raadioasjandus, mootoriasjandus, topograafia (teoreetiline), suurtükiasjandus ja lõpuks lennuasjandus. Kokku 7 suulist katset lisaks senisele 5 kirjalikule, 9 suulisele (katse kv. määrust. ja eeskirjadest on loetud üheks katseks) ja 4 praktilisele katsele.

Nagu eesloodud õppeainete loetelust näeme, katsekava täiendamine sündis peamiselt sõjaajaloo (Maailmasõda, Vabadussõda) ja tehnilisel (raadioasjandus, mootoriasjandus, suurtükiasjandus, lennuasjandus) alal.

Mis puutub sõjaajalosse, siis sisseastumise katsekava täiendamine siin oli tingitud vajadusest ümber korraldada sõjaajaloo kui õppeaine käsitlemist Kõrgemas Sõjakoolis. Seni Kõrgemas Sõjakoolis sõjaajaloo õpetamisel valitses peamiselt loengute süsteem, missuguste juures õpilaste iseseisvad uurimused mängisid peagu tähtsusetut osa. Kuna see süsteem ei andnud vajalisi tulemusi, siis tuli sellest loobuda ja üle minna õpilaste iseseisvate uurimuste ja uurimuste tulemuste klassis ettekandmise meetodile.

Seejuures on tähtis põhjalikult ja igaükselt uurida just üksikuid tähtsamaid operatsioone, sest ainult see töö rõõbiti praktiliste harjutuste taktika alal annab kõige paremaid tulemusi kuulaja operatiivse ja taktikalise mõtlemisviisi kujundamisel.

See ettepanek leidis põhimõttelist heakskiitmist. Sõjaajaloo käsitlemise meetodi muutmine tõi aga enesega paratamatult kaasa katsekava täiendamist sõjaajaloo alal. Nimelt tuli nõuda sisseastujalt teadmisi ka Vabadussõja ja Maailmasõja üldkäigust (seni sõjaajaloo alal sisseastujatelt nõuti teadmisi vaid kuni Maailmasõjani), sest ei saa ju uurida üksikuid operatsioone ühest või teisest sõjast, kui ei tunta selle sõja üldsündmustikku.

Millest oli tingitud katsekava täiendamise tehniliste õppeainetega?

Teame kõik, et tänapäeva tehnika leiab sõjaasjanduses väga mitmekülgset rakendust. Olgu küsimuses relvad, transport, side või muu ala, igalpool tehnika annab sõjaväele terve rea vahendeid, milliste õige ja otstarbekohane kasutamine nõuab juhtidelt üha laiemat „tehnilist silmaringi“. Mida kõrgemal juhtimisinstantsil juht seisab, seda suuremaid nõudmisi temale tänapäeva tehnika esitab.

Kui see nii on, siis ei saa ka Kõrgem Sõjakool, missugune just valmistabki ette tulevise kõrgemaid juhte ja nende lähemaid abilisi — staabitegelasi, tänapäeva tehnika arengust vaikselt mööda minna. Kuna õppetöö kestvus Kõrgemas Sõjakoolis on piiratud ning kooli õppekava on niigi juba koormatud viimse võimaluseni, siis ei jäänud muud teed üle, kui hädavajalisi tehnilisi eelteadmisi nõuda õpilastelt juba sisseastumisel.

Kuigi Kõrgemasse Sõjakooli sisseastumise katsekava täiendamine valmistas sisseastujatele palju tuska ja nii mõnigi ohvitser seetõttu võib-olla loobus vähemalt seekord mõttest, minna võistluskatsetele, siiski näeme, et ta ei ole esile kutsutud mitte sugugi soovist raskendada sissepääsu Kõrgemasse Sõjakooli, vaid on tingitud päris elulistest vajadustest. Kui sissepääs kooli nõuab seetõttu sisseastujalt rohkem eeltööd ning muutub järelikult raskemaks, siis iga edasipüüdja ohvitser peab sellega leppima kui paratamatusega.

*

Kõrgema Sõjakooli VIII lennu õppetöö avati aktusega, millest peale kuulajate võttis osa Kõrgema Sõjakooli lektoriskond, eesotsas Kv. Ülemjuhatajaga ja Kaitseväge staabi ülemaga.

Aktuse avasõna ütles Kõrgema Sõjakooli ülema k. t. kol. K. Laurits.

Olles tervitanud uusi kuulajaid ning soovitud neile jõudu, püsivust ja head kordaminekut eelolevas töös, kooli ülem märkis oma kõnes kokkuvõetult järgmist:

„Sõjateadus ja sõjakunst areneb ning muutub nii ajas kui ka ruumis. Iga rahvas igal ajajärgul võitluses relvaga teotseb oma erineva doktriini kohaselt. Kuid selle doktriini väljakujundamine ei ole nii lihtis, sest pole mitte nii kerge lahendada küsimust, missugune tegevusviis on see kõige õigem.

Enne Maailmasõda peagu eranditult kõikides sõjavägedes õhutati ja kultiveeriti pealetungivaimu. Kõigis määrustikkudes pealetung manöövrise olukorras seati esikohale, kuna kaitsetegevusele pöörati tähelepanu üsna vähe. Maailmasõjas aga just kaitsetegevus, n. n. positsioonisõda kerkis esiplaanile. Selles olukorras pealetungija, kes oli ette valmistatud teotsemiseks manöövrise ja tingimustes, osutus täiesti abituks kaitseüsteemi läbimurdmiseks ning nõudis võrdlemisi palju aega, enne kui leiutati uuele olukorrale vastavad pealetungimeetodid.

Kui seame endile küsimuse, kas tulevikusõja iseloom ja sellele vastavad tegevusviisid on tänapäev selged, siis arvan, et vastus võib olla ainult üks: ei, nad pole kaugeltki selged.

Võtame näiteks küsimuse, milliseks kujuneb lennugrupp ja motomehhaniseeritud vägede osatähtsus tulevikusõjas? Peame otsekohe vastama, et paljudes küsimustes meie seisame lennugrupp ja motomehhaniseeritud vägede kui tundmata suuruste ees. Rahuaja tingimustes meie võime ja peame endile looma teatava ettekujutuse nende uute väeüksuste tegevuse ulatuse kohta, kuid nende reaalse väärtuse hindamiseks meil puuduvad alused.

Kokkuvõetult tulevikusõda võib tuua ülalatsi ning need võivad nõuda praegu valitsevate tõekspidamiste põhjalikku ümbermuutmist.

Arusaadav on, et paremas ja kergemas seisukorras tulevikusõjas osutub see sõjavägi, kelle juhtkond juba rahuajal on loonud seesuguse sõjaväelise organisatsiooni ning doktriini, mis kõige rohkem vastab tulevikusõja tingimustele, ning kes vajaduse korral suudab kiiresti ümber orienteeruda ning kohandada oma tegevust uuele olukorrale.

Niisugune juhtkond peab omama küllaldasi teadmisi ja oskust käsitleda teaduslikke distsipliine. Eriti ta peab omama paenduva mõtlemisviisi ja selget ettekujutusvõimet, et suuta analüüsida ning kriitiliselt hinnata ilmnevaid nähteid ning teha neist vastavaid järeldusi.

Teiselt poolt niisugune juhtkond peab olema tugev moraalselt ning oskama teostada vägede juhtimist.

Aidata kaasa sõjaväe juhtkonna ettevalmistusele eestähendatud suunas, see on olnud Kõrgema Sõjakooli tegevuse eesmärgiks seni ning samas sihis ja samas mõttes Kõrgem Sõjakool tahab jätkata tööd ka algava VIII lennu kursusega.

Oleks üleliigne siinkohal hakata loetlema kõiki neid aineid, mis moodustavad Kõrgema Sõjakooli kursuse õppeainestiku. Küllalt on sellest, kui ütlemine, et Kõrgema Sõjakooli õppeainestiku sisu moodustab eeskätt taktika, siis sõjaajalugu ja lõpuks kõikide nende tegurite lähem tundmaõppimine ja uurimine, mis ühel või teisel viisil moodustavad selle aluse, millel baseerub meie operatiivne ja taktikaline doktriin.

Arusaadav, et Kõrgem Sõjakool ei suuda ega tahagi anda kõiki vajalisi teadmisi ja oskusi ei koolis ettekantavate loengute abil ega nende praktiliste harjutustega, mis toimuvad ametlike tundide ajal kooli seinte vahel, vaid peamise osa teie tööst Kõrgemas Sõjakoolis moodustab teie iseseisev töö kodus.“

Järgnevalt esines aktuse kõnega lugupeetud Kv. Ülemjuhataja, tähendades:

„Kõrgema Sõjakooli ülesandeks on valmistada meie sõjaväele juhte. Väikeses sõjaväes juhi relatiivne tähtsus on suur. Meie teame, et sõjaväe tugevus seisab koos mitmest tegurist, nagu arvuline suurus, relvastus, tehniline varustus, meeskonna ja juhtide ettevalmistus jne.

Sõjaväe arvulisel suurusel on kindlad piirid, missuguseid seab ette rahva üldine arv. Relvade ja tehnilise varustuse soetamine ja muretsemine on piiratud riigi majanduslike ressursside kandejõuga ja väikese riigi majanduslikud ressursid, nagu teame, on väga piiratud. Mis puutub aga meeskonna ja juhtide ettevalmistusse, siis see on ala, mille arendamisel ei ole piiri.

Et meie sõjaväe arvuline suurus on piiratud ning samuti piiratud ka meie majanduslikud ressursid, siis peame aluseid, millele meie ehitame oma sõjaväe tugevuse,

on eeskätt meeskonna, aga veel enam juhtide ettevalmistus.

Kõrgema Sõjakooli õpilaskonnas esineb 2 kategooriat kuulajaid. Ühe kategooria moodustavad nooremad ohvitserid, kelle suuremalt osalt puuduvad lahingukogemused, kuid kelle teoreetiline ettevalmistus on ühtlasem. Teisesse kategooriasse kuuluvad aga vanemad ohvitserid, kelle teoreetiline ettevalmistus on vähem ühtlane, kuid kes seevastu omavad väga rikkalikke elu- ja lahingukogemusi ja kes on läkitatud kooli selleks, et oma teoreetilisi teadmisi täiendada ja värskendada.

Olenemata sellest, kas üks või teine ohvitser on sisse astunud võistluskatsetega või on kooli läkitatud, iga Kõrgema Sõjakooli kuulaja ülesandeks on uurida sõjateadust.

Sõjateadus läheb edasi alalise uurimise alusel. Sõjakunst areneb. Sõjakunsti arengut põhjustavad uued võitlusvahendid ühelt poolt ja andekad juhid teiselt poolt.

Sõjakunsti areng ei lähe mitte alati evolutsiooni teed, vaid ta teeb sageli järske hüppeid, arenedes revolutsiooniliselt. Näit. püssirohu leiutamine põhjustas sõjakunsti täielist revolutsiooni.

Sõjakunsti evolutsiooni on vaja uurida, et sel teel püüda heita pilku tulevikku. Sõjakunsti evolutsiooni uurimine on eriti tähtis neile, kes pole isegi lahingutest osa võtnud. Aga ka neile ta on tähtis, kes on lahingutes olnud, sest tulevikus ei saa täiel määral baseeruda minevikust saadud isiklikudel kogemustel.

Minevikust saadud isiklikud kogemused nõuavad revideerimist ja kohendamist uuele olukorrale.

Uued võitlusvahendid nõuavad uusi võtteid nende kasutamiseks, aga nad nõuavad ka uusi võtteid nende vastu võitlemiseks ja nende mõju pareerimiseks.

Võtame näiteks lennuväge. Kui Vabadussõjas moondamine õhuvastase vastu ei olnud vajaline, sest ei meil ega meie vastasel ei olnud lennuväge, siis nüüd on olukord sootuks teine.

See uus olukord on selline, et moondamine õhuvaatluse eest on tänapäeval juhi kõige tähtsam ülesanne.

Hiljutine kaitseliidu manööver veel kord näitas täiesti selgesti, et tänapäeval igasugune liikumine teedel päeval on võimatu. Järelikult liikumine teedel päeval tuleb võtta revideerimisele. Päeval, kui see peaks osutama vajalikuks, tuleb liikuda väljaspool teid ning hajutatult. Kolonnid tu-

levikus kaovad. Igasugune liikumine tuleb võimalikult teostada öösi. Tulevikus tuleb päeval puhata, kuna teotseda tuleb öösi, sest paremaks vastuabinõuks lennuväe tegevuse vastu on öö. Selle arusaamisega peame läbi imbuma ise ja seda arusaamist peame sugereerima ka teistele.

Kõike seda meie peame õppima mitte ainult oma ümbrusest, vaid ka ajaloo. Ajalugu ei ole mitte teadus, vaid ta on salv, millest ammutatakse materjali teiste teaduste jaoks.

Uurides ajalugu ei saa meie mitte ainult üksinda piirduda faktide konstateerimisega, vaid peame eeskätt otsima põhjusi, mis neid fakte esile kutsuvad. On ju selge, et ei ole mitte niivõrd tähtis, mis oli, vaid miks ta nii oli. Ei ole tähtis fakt, vaid on tähtsad fakti esilekutsuvad põhjused.

Kõrgem Sõjakool peab andma ohvitseri, kes oskavad uurida põhjusi ja teha neist järeldusi.

Lõpuks veel üks asjaolu, mis vajab meie erilist tähelepanu. Meie lõime oma riigi Vabadussõjas. Vabadussõja tähtsus meie rahva ajaloo on määratu suur. Ta on niivõrd suur, et meie, kaasaegsed, ei oskagi võib-olla tema tähtsusest veel õieti arugi saada. Üks asi on aga päris kindel, et kui meie oleksime kaotanud, siis mitte ainult meil ei oleks oma riiki, vaid ka rahva edaspidine olemasolu oleks olnud väga küsitav. Et viimane oletus ei ole mitte alusetu, siis selleks annab küllaldasi tõestusi kõikjal arenev šovinism ja rahvuslik sallimatus kui reaktsioon XIX sajandi suurele liberalismile.

Meil räägitakse palju Vabadussõja vaimu ja sellest, et seda vaimu peab edasi viima. Aga milline oli see vaim ja kuidas teda sisendada pealekasvavatesse inimestesse, kes ise sõda pole läbi elanud, see on küsimus, mida ei saa lahendada paljaste sõnadega.

Kust võtab seda vaimu see osa teist siin, kes pole ise sõjas olnud? Neile jääb ainuke tee: uurida Vabadussõda. Ja neist peavadki kujunema välja Vabadussõja vaimu edasikandjad, kui vanemad eest kaovad.

Vabadussõja vaimu uurimine, Vabadussõja vaimu omaks võtmine ja edasikandmine, see peab olema Kõrgema Sõjakooli üheks tähtsamaks ülesandeks.“

Aktuse lõppsõna ütles Sv. Õppeasutiste ülem kolonel A. K a s e k a m p, märkides ära, et K. S. uus lend alustab oma õppetööd soodsamas olukorras kui eelmised lennud.

Kaitseliidu Sakala „sõda” piltides.

Paremal ülal: Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, manöövri üldjuht kol. J. Maide, kaitseminister kindral P. Lill ja kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa manöövri rännakparaadi vastuvõtul. All paremal: manöövri lõppaktus Viljandi aerodroomil. All vasakul: Kaitseliidu ülem vaatab üle ratsakaitseliitlasti.

Nimelt alles hiljuti maksmapandud koosseisuga Kõrgem Sõjakool sai kindla aluse oma edaspidiseks arenemiseks.

Vaadeldes Kõrgemas Sõjakoolis töömehetodit, Sv. Õppeasutiste ülem märkis järgmist: „See, mis õppejõud teile annavad siin auditoriumis, on väiksem osa sellest paga-

sist, mis peate Kõrgemast Sõjakoolist välja viima. Kõrgemas Sõjakoolis valitsev meetod ja kooli õppekava seovad teid õppeülesannetega koolis eneses võrdlemisi vähe. Teie peamine töö on ette nähtud kodus. Töö, mis teil kodus tuleb teha, on väga laialdane ning selle vastu peate olema valmis.

Peale ametlikkude ülesannete täitmise, igal Kõrgema Sõjakooli õpilasel on teha palju tööd iseenda kallal, et kasvatada ja arendada oma vaimu.

Nii teie näete, et tööd on palju ja seda tuleb teha tõsiselt, et siit mitte paljaste kätega ära minna.

Eelseisvas töös peate sulama kokku ühtlaseks ja monoliitseks pereks ning teist peab välja kujunema väärtuslik lisa K. S. ohvitseride kaadrile, mille kaudu kõrgem juht teostab oma rasket ja vastutusrikast ülesannet.“

F. T—m.

Kohtamislahingu tänapäeva probleemist.*)

Kolonelleitnant A. Laats.

V.

Uusimaid aluseid.

Viimase aja sõjatehnika hoogus areenimine ja hulgaline juurdekasv on avaldanud oma mõju lahingu tegevusele üldse ja eriti kohtamislahingu alustele, eriti mis puutub neisse lahinguvahendisse, millised soodustavad „ette-jooksu“ soodsama lahinguvälja tagamiseks ning ootamatuse vältimiseks, vastase liikumise aeglustamiseks, hajutatud kolonnide vahel side tagamiseks ja luuretegevuse hõlbustamiseks, rääkimata tule võimsuse ja painduvuse kasvamisest. Käesolevaga püüamegi selgitada:

- sõjatehnika uuema aja arenemise tulemusi ja
- tema uusimate saavutuste mõju kohtamislahingu alustele.

1. Sõjatehnika uuema aja arenemise tulemusi.

Tulirelvad. Tulirelvade edaspidine areng sammub vanade relvade viimistlemise ja uute loomise teedel. Peagu kõigis riikides on märgata tendentsi, varustada jalgaväge suuremal määral nende relvtüüpidega, mis võimaldavad vastast üle külvata lühikese aja jooksul metall-vihma massiga. Harilik sõjapüss on ümberehitamisel automaatpüssiks — Saksamaal asuti 1933. a. automaatpüssi „Mauseri“ seerialisele valmistusele. Suurendatakse kuulipilduja laskekaugust — kaasaegse prantsuse ja saksa raskekuulipilduja laskekaugus võrduvat:

- otsesihtimisega — 2400 m ja
- kaudsesihtimisega — 3500 m.

Põhja-Ameerika Ühendriikides võidavat viia raske-kuulipilduja tuld isegi 4500 m peale.

Moderniseeritakse vanu ja luuakse uusi suurtükisüsteeme, et suurendada tunduvalt

laskekaugust — N. Venes raske väljakahuri tuli ulatub endise 10 km asemel 17 km peale ja kerge väljakahuri tuli — endise 9 km pealt 13 km peale jne., sealjuures 1930. a. kahur annab isegi kuni 13 lasku minutis. Kuid suurema tähtsuse omab veel suurtükiväe motoriseerimine ja mehhaniseerimine, mis suurendavad tema liikuvust ja painduvust manööversõjas üldse ja eriti kohtamislahingus. Suurtükiväe motoriseerimise ja mehhaniseerimisega on täitunud üle 10 aasta tagasi sõjaautoriteetidelt avaldatud soov.

Nii prantsuse kolonel Alléhaut 1921. a. analüüsid „Revue Militaire Française“is — tome quatorzieme — tule ja liikumismanöövrit kohtamislahingus, tähendab, et nii kaua kui veetakse tanke järele veoautodel ning nende asetamine lahingukorda on raskendatud ja puuduvad kiireltliikuvad ja soomuskindlad suurtükid, tuleb eelistada kohtamisel vastasega tulemanöövrit (mitte liikumismanöövrit), kus lähenemine sünnib lahingukorras märgilt märgile, suurtükivägi järgustatult (pool positsioonil, pool liigub) jne.

Moto-mehhaniseeritud osad. Siin tuleb eriti märkida tankide ja s-autode kiiruse, läbipääsvuse ja tegevusraadiuse suurt tõusu viimasel ajal.

Rohkem levinenud süsteemid — Vickersi ja lülik-rataskäiguga Christie tangid loetakse tänapäeval parimaiks masinaiks. Vickersi tangi tehniliseks kiiruseks on 30—35 km/t., lahinguline — kuni 20 km/t. Christie tank vastava literatuuri andmeil annab lülikuil tehnilise kiiruse kuni 45 km/t ja lahingulise — 35 km/t., kuna rataskäigul ta võib arendada kiirust kuni 60—80 km/t.

*) Vt. „Sõdur“ nr. nr. 44—35. a.; nr. 19, 22/23, 24—26, 27/28 — 1936. a.

Soomusautod (kegressid) ei ole enam niivõrd seotud teedega, kui nad seda olid varem. Tänapäeval võivad nad teetseda hoopis halbadel teedel ja tasasel maastikul ning kõval pinnasel isegi väljaspool teid.

Need tehnilised omadused muudavad põhjalikult tänapäeva masinate kasutamise viisi lahingus. Tank osutub luureorgani vajalikumaks vahendiks. Seepärast on võetudki paljude välisriikide diviiside orgaanilisse koosseisu kiirelt liikuvana tangiüksused. Need kiired üksused reeglina liiguvad kolonnide algul ning kohtamisel vastasega astuvad viibimata lahingusse.

Lennuvägi. Kõigis armeedes määratakse maapealsete osade vastu võitlemiseks rünnak- ja kergepommituslennukid. Mõnes armees kasutatakse selleks universaal-lennukeid, millised lahendavad nii rünnakulised kui pommitamisülesanded. Niisugune lennuk on relvastatud 2—4 kiir- laske kuulipildujaga ja võib võtta kaasa kuni 400—500 kg pomme. Paremateks pommideks maapealsete märkide vastu loetakse 10 kg-lisi, millised annavad kuni 250—300 kildu, tabades elavmärke kuni 50—60 m raadiusel. Seega üks niisugune lennuk võib langetada automaat pommivabastajate kaasabil kuni 40 pommi, puistates kuni 10—12 tuhat kildu. Kolmelennukiline lüli viib kaasa 120 pommi ning annab kuni 30—36 tuhat kildu ja lennates kiilravis, võib katta maaala kildudega, mille laius on 250—300 m ja pikkus kuni 2 km.

Mis puutub luurelennukeisse, siis ka nende tegevusvõime on tunduvalt suurenenud (kiirus, tegevusraadius, lennukestvus, fotoasjandus, nägevus isegi öösi jne.).

Side, tõkestuse, keemilised ja transpordi vahendid. Ka neil aladel on sündinud mõningad muudatused, küll mitte niivõrd uudsuse kui just vastavate vahendite täiendamise ja kasutamise viisi aladel.

Nii tuleb side alal märkida kergematüü-

biliste viimistletud raadioaparaatide laialist kasutamise võimalust liikuvõljas, mis võimaldab hajutatud rännakkorda takistamatult juhtida ning pidada sidet ettesaadetud kiirosadega.

Tõkestamises leiavad laialist tarvitamist miinitõkked, neid võib kiires korras luua, eriti tangitõrje, võidetud maaalade käeshoidmise, vastase vastulöövide aeglustamise, ründaja osa tiiva julgestamise jne. eesmärkidel; siin võiks tulla kasutamisele isegi purustused tankidelt vastase tagalas (sillad, raudteed, ladud jne.).

Keemiliste võitlusvahendite kasutamist võimaldab kohtamislahingus jällegi vaid uuetüübiliste tankide kasutamiselevõtmine, peamiselt suitsukatte loomisel ja kiiresti haihtuvate sõjagaaside tekitamisel.

Veoautode laiaulatuseline leving rahvamajanduses võimaldab moodustada sõja korral autotranspordi suuremas ulatuses vägedele kiireks ümberpaigutamiseks ja koondamiseks, millel ei ole mitte väike tähtsus kohtamislahingu suhtes.

Sõjatehnika uuema aja arenemise tulemused on toonud tähelepanuväärseid muudatusi kaitseväge üksuste organisatsioonides, alates diviisiga ja lõpetades jaoga.

Tähtsamais riiges on saanud üldiseks tendentsiks võtta orgaanilisse koosseisu nii raskemaid tulirelvi (saatesuurtükid, kuulipildujad, püssi-granaadipildujad) kui kiir-osi. Seda näeme juba esimesest lahingurakukesest jaost ja ülespoole: jagu oma kuulipildujaga, rühm oma püssi-granaadipildujatega, kompani oma raskekuulipildujatega, pataljon ja rügement oma saatesuurtükkidega, diviis oma orgaanilise kiirosaga moto-mehhaniseeritud salga näol, lennukite ja autotranspordiga.

Alljärgnev tabel annab sellel alal huvitava pildi diviisi mõõdus:*)

*) Tabelis näidatud arvud on võetud keskmised tähtsamate riikide järgi.

Diviisi koosseis	Maailmasõja algul	Maailmasõja lõpul	Tänapäevaks	Arvude muutused %/o võrreldes maailmasõja algusega		Tänapäeva ja maailmasõja lõpu arvude võrdlus %/o-des
				Maailmasõja lõpul	Tänapäeval	
Võitlejaid	16 500	12 000	14 000	73	83	117
Suurtükke (igat liiki arvudes)	54	48	70	89	130	146
Raskeid kuulipildujaid	24	132	150	550	625	113
Kergeid kuulipildujaid	—	216	260	—	—	—
Tanke või soomusautosid	—	—	30	—	—	—
Lennukeid	—	—	3—5	—	—	—
Autotransport-vahendeid (1 5—2 a. tonniliisi)	—	—	100	—	—	—

Käesolev võrdlustabel selgitab diviisi organisatsioonilist muudatust arvudes, milles eriti torkab silma uudsusena soomusmasinate, autotranspordi ja lennukite juurdetulek, siis suurtükiväe ja vähemal määral automaatrelvade juurdekasv. Tänapäeval diviis annab ühe minuti vältel 224 000 püssi ja klp. kuuli ja 350 mürsku (Maailmasõja lõpul 184 000 kuuli ja 240 mürsku) + 30 soomusmasina 9000 kuuli ja 37 mm mürske 300 (või 600 45 mm mürsku).

Rügemendi ja pataljoni orgaanilisse koosseisu on võetud tulejõu kõvendamiseks kerged välisuurtükid. N. Venes laskurpataljon annab ühe minuti vältel püssist 4500, kk — 4000 ja rk — 6600 kuuli, 80 püssigranaati, 37 mm mürske 10 ja 45 mm mürske 20.

Siit näeme võrdlemisi suurt tulejõu juurdekasvu: eriti uudsusena saatesuurtükke (2 srt) ja püssi-granaadipildujaid ning suurendatud arvul relvi.

Orgaanilisse koosseisu on võetud tulejõuna: kompanis — rasked kuulipildujad (N. Venes 2) ja rühmas — peale kergete kuulipildujate püssi-granaadipildujad, kuna iga jagu kujutab löögirakukest, kõvendatud ühe kergekuulipildujaga.

See organisatsiooniline muudatus mitte üksi ei vii mõttele, vaid ka veenab, et orgaanilisse koosseisu raskete relvade ja kiirvahendite võtmisega tahetakse suurendada lööki, kiirust ja painduvust, sest orgaanilises koosseisus sulavad relvliigid tihedamalt kokku.

See kõik näitab, et nii sõjatehnika areng kui organisatsioonilised muudatused kaitsesvõttes oleksid sündinud nagu ainuüksi vaid kohtamislahingu huvides.

2. Sõjatehnika uusimate saavutuste mõju kohtamislahingu alustele.

Ülal selgitatud lühike analüüs tänapäeva vahendite arenemise üle vaadatuna kohtamislahingu vaatevinklist viib mõningate järelduste tegemisele seni maksvate kohtamislahingu aluste suhtes. Allpool esitletööd mõtteid on viimasel ajal õige rohkesti käsitletud sõjakirjanduses üldse ja eriti N. Venes.

Ootamatus ja tegevuse kiirus.

Ootamatust saavutati varem peamiselt laskurosade tegevuse kiiruse ja osavusega. Tänapäeval tänu lennukitele, motomehh-osadele ja autotranspordile ootamatuse tähtsus suureneb ja laieneb määratult. Ootamatust saavutatakse nüüd:

- oma lennuväe ülekaaluga — õhu valitsemisega;
- Vastasele ootamatute ja kiirete vägede ümbergrupeerimisega autotranspordi ja forseeritud rännakute abil;
- tankide, moto-mehh. ja teiste osade varjatud liikumisega ja ootamatu ilmumiseega vastase tiivale ja eriti tema tagalasse;
- öö kasutamise; väeosad peavad oskama liikuda öösi sama kiiresti kui päevalgi.

Tegevuse kiirus aga ei olene tänapäeval enam niivõrd võitlejate jalgadest kui just ja peamiselt rännaku õigest korraldamisest ja relvliikide koostööst; seda saavutatakse omakorda juhtimise oskusega.

Rännakukord. Lennuväe ja motomehaniseeritud osade tähtsuse kasvamisega on veelgi suurenenud rännakukorra hajutus rinneti, kus liikumine sünnib väikestes kolonnides rööpsetel teedel ja soodsal maastikul isegi väljaspool teid. Selline hajutamine vähendab õhu- ja tankide kallaletungide korral kaotusi, lühendab kolonnide pikkust ning annab rännakukorrale painduvust, tagades kiire hargnemise lahingukorda. Seevastu hajutamine ainult sügavuti suurendaks tunduvalt üldkolonni pikkust ning vähendaks hargnemiskiirust, luues eeldusi saada lüüa eelolevas lahingus osade kaupa.

Rännakukorra hajutamisel tuleb pidada silmas, et üksikud alljaotused võiksid võtta ette iseseisvaid tegevusi nende juhtide oma äranägemisel, ilma et pidurdataks teiste osade liikumist. Seda nõuet rahuldavat enamiku arvates kõige rohkem kõvendatud pataljoni üldkolonn.

Üldiselt soovitatakse korraldada rännakukorda järgmiselt:

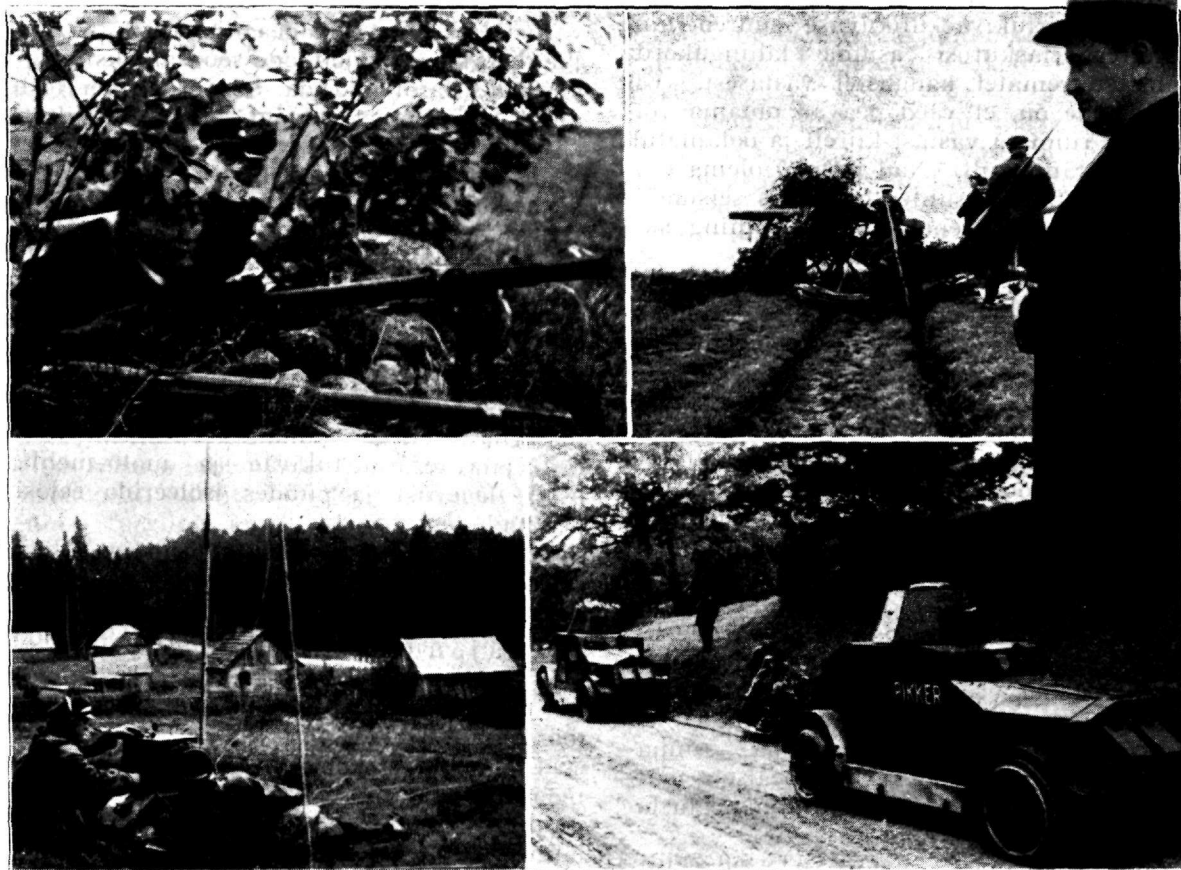
Moto-mehhaniseeritud osad liiguvad iseseisva kolonnina sellel tiival, kust tahetakse anda pealööki; nende liikumine sünnib kas teedel või väljaspool.

Suurtükiväe peamass liigub peajõudude juures ülesandega katta vägede lahingukorda, hargnemist ja manöövril ning teostada kallaletungi kõigi jõududega; osa suurtükiväge on jaotatud kolonnide vahel tangitõrje korraldamise eesmärgil.

Kaugelaske suurtükivägi liigub eelväe ja peajõudude vahel ülesandega — võtta ootamatult tule alla vastase kolonnid ning raskendada nende liikumist.

Iseliikuv suurtükivägi kaetuna kattesadega liigub iseseisvate kolonnidena rännakukorras tiipadel eesmärgiga — katta pea-

Kaitseliidu Sakala „sõda” piltides.

Ülal: Pärnumaa meeste kergekuulipilduja „Manööver“ positsioonil. Valgete patarei tangitõrjeks.
 All: Raadioside post — kindlaim sidevahend manöövris. Soomusautod ootavad „tööle“ minekut.
 Nurgas: Sotsiaalminister O. Kask jälgib manöövri käiku.

jõudude moto-mehhaniseeritud osade ja ratsaväe löökide eest.

Laskurosad jaotatakse kolonnide vahel vastavalt manöövri ideele.

Selline jõudude jaotus kolonnide vahel tagab kiiret suurtüki- ja jalaväe hargnemist, võimaldab moto-mehh. osade peamassi kasutamist lõugiks vastase peajõudude asetuse sügavusse ja tagab tiibu ootamata löökide eest.

Iga kolonn (kõv. pat.) korraldab omaette eelväega rännakukorra julgestamist ja liikumistee puhastamist.

Peale selle rõhutatakse, et tänapäeva rännakukorra aluseks kohtamislahingu ootel on manöövri kiiruse vajadus. Viimase eesmärgiks on luua otsustavas suunas üle-

olevate jõudude koondis vastase piiramiseks ja hävitamiseks osade kaupa. Seda saavutatakse:

- sügava ja kiire vastase luurega;
- vastase ennetamisega hargnemises ja algatuse haaramises;
- tulevahendite meetodilise kuid maksimaalse kiirusega hargnemisega;
- oskusega kokkukõlastada suurtükiväe ja tankide kallaletungi otsustavas punktis;
- oskusega reageerida vastase üllatavatele ja ootamatutele tegevustele külmavereliselt, õieti ja kiirelt, sest moto-mehh. osade ilmumist ja õhuväe rünnakuid tuleb võtta tänapäeval juba reeglina, aga mitte erandjuhuna.

Lahingukord. Kui lennuga ja moto-mehhaniseeritud osad esinevad tegureina rännakukorra hajutamisel, siis tänapäeva suurtükiväe ja raske-kuulipilduja laskekaukus ja suurtükiväe liikuvuse suurenemine sunnivad laskurosi asuma lahingukorda juba suurematel kaugustel vastasest. Üldine nõue on, et väed peavad omama võimaluse rünnata vastast kiirelt ja ootamatult otseselt rännakult. Nad peavad olema üldasetuselt vastase suhtes haaravas seisundis.

Tänapäeval areneb kohtamislahing skeemaatilisel võetuna järgmiselt:

Lennuga õhuluurega loob võimalusi vastase kolonnide liiklemise kindlakstegemiseks varakult, ammu enne nende kokkupõrget maapealsete osadega.

Saanud esimesed teated vastase kolonnide lähenemisest, väekoondise ülem teeb rünnaku-lennukitele ülesandeks rünnata vastase peajõudude kolonne eesmärgiga — aeglustada nende liikumist ja isoleerida neid üksteisest.

Lahingu sidumisel õhujõud selgitavad lahingukorra ehitust, tehniliste vahendite asetust, teise järgu kolonnide ja varude liikumist ning tarbekorral ründavad neid.

Nii näeme, et lennuga leiab kohtamislahingus suurt kasutamist nii lahingu ettevalmistuse faasis õhuluurena ja rünnakuna, kui lahingu kestel maapealsete märkide ründamiseks (hävitamise ja aeglustamise eesmärgiga).

Kõvendatud luuresalgad, millised reeglina koosnevad autodele asetatud kuulipildureist, laskurosadest ja tangitõrje vahenditest, ratsaväest, tankidest, üksikulest suurtükidest ja rikkalikult varustatud tehniliste sidevahenditega, saadetakse ette enne rünnaku algust ülesandega:

- kas teatavas suunas määratud aja vältel tõkestada vastase üksikuid kolonne, et soodustada peajõududele purustada vastast osakaupa, või haarata oma alla ning pidada oma käes taktikaliselt tähtsaid märke kuni eelväe päralejõudmiseni (neid ülesandeid N. Venes täidavad n. n. „liikuvad salgad“);
- määrata kindlaks vastase liikumise kaugus ja rinne;
- selgitada ta liikumissuund ja teatud märgile väljajõudmise aeg;
- lahinguga teha kindlaks ta jõudude koondus.

Luuresalga tegevus peab tagama, et ta suudab oma ülesande täita vaatlusluure asemel jõuluurega, sealjuures täielikus koostöös luurelennukitega.

Vastase üleolekul luursalk viivituslahinguga tõmbab vastase tegevuse peajõududele soodsale suunale.

Eelvägi, milline varem oli rikkalikult varustatud suurtükiväega ning vallutas vajaliku rajooni peajõudude soodsamaks hargnemiseks lahingukorda, siis sedasama teeb nüüd ka moodne eelvägi, olles rikkalikult kõvendatud tehniliste vahenditega.

Tänapäeva moto-mehhaniseeritud osadega kõvendatud ja kaugelaste suurtükiväega toetatud eelvägi on võimeline kokku puuludes vastasega kiirete ja tugevate löökidega purustama vastase eelosi, enne kui jõuavad astuda tegevusse selle peajõud.

Vastasega kohates eelväe tegevus peab olema energiline. Eelvägi annab löögi vastase eelväe lahingukorra sügavusse, paratuseerides sellega võimalikult rohkem vastase jalaväe, suurtükiväe ja moto-mehh. osade tegevust ja püüdes isoleerida eelosi peajõududest.

Eelvälalahingute tekkides peab iga ülem ära ootamala suurtükiväe hargnemist saatma tegevusse oma ratsa- ja moto-mehh. osa.

Peajõud — laskuriosad, suurtükivägi, tangid, rünnaku- ja kergepommituslennukid atakeerivad otsustavalt tihedas koostöös, eriti tankidega.

Ülemineku rännakukorrast lahingukorda määrab tavaliselt eelväe jõudmine vastase mõjuva suurtükiväe tule piirkonda ja temalt lahingu sidumine.

Rünnata tuleb püüda vastast osade kaupa ja enne ta peajõudude hargnemist lahingusse.

Selle ülesande täites ei tohi kallale tungida kõigile vastase kolonnidele korraga, vaid tõkestades osa vastase kolonne ette paigutatud moto-meh. osadega, püüdes purustada vastase kolonne üksteise järele.

Selleks moto-mehh. osad, milliseid ei kasutatud koos eelväega vastase eelväe purustamiseks, annavad löögi koos lennuga vastase selle osa tiivale ja seljatagusesse, milline on määratud kallaletungiobjektiks esmajärjekorras.

Terve peajõudude suurtükivägi hargneb ja võtab massilise tule alla vastase kolonnid, suurtükiväe positsioonid ja seob kaugele lahingusse tõttavaid vastase kolonne.

Kohtamislahingu ajal peab vastase ootamatute tiiva- ja seljataguste löökide pareerimiseks iga juhi käsutuses olema väike, kuid kiiresti liikuv varu.

Juhtimisel tänu tänapäeva sidele (raadio, lennuk jne.) ja liikumisvahenditele

(autotransport) on muutunud kõrgemate juhtide mõju iseloom kohtamislahingu käigule. Selles mõttes on distantsid tunduvalt lühenenud kõrgemate juhtide komandopunktide vahel. Seepärast ei esine vaid üksikuid juhtumeid, millal kohtamislahingu käiku lahendatakse operatiivvahendeiga, eriti peasuundadel.

Üldine kokkuvõte.

Kõike kokku võttes selgub, et kohtamislahingu tähtsus ei ole kadumisel, vastupidiselt, on kasvamas. Tehnika areng ja taktikalised vaated kõnelevad tema kasuks.

Kohtamislahingud oma iseäraldustega on erakorraliselt kohased sõjapidamise uurimiseks rahua ajal ja üldse sõja psühholoogiaks. Nende uurimine on eriti tähtis juhtide hingelise seisuga vaatlemiseks lahingus, sest siin kiirendatult toimitud olukorra hinnang peab leidma reeglina juhilt kindlat otsusetegemist, milline selgesti ja lihtsalt väljendub lahingu käigus. Vastase jõud ja ta seisukord on kohtamislahingus reeglina väejuhile tundmatud või on vaid õige nõrgalt määravad tegurid, mida peab ta tingimata arvestama oma kaalutlusis. Just seetõttu on kohtamislahingu uurimus meie juhtkonnale — ohvitseridele erilise tähtsusega.

Rahuaegsetel taktikalistel õppustel, olgu nad maastikul või kaardil, esinevad lahendused kohtamislahingu alal parimaiks harjutusiks juhi omaduste kasvatamiseks, kii-

reks otsusevõtmiseks ja tegevuseks. Seda meie just vajame, sest tulevikusõda nõuab esijoones häid sõdureid, veel rohkem isikuid ja eriti juhte, juhi isiklikku vahvust ja iseäranis ta kõrgeid juhiomadusi.

Lõpetades käesolevat seaksin üles järgmised soovid:

- meie lahingueeskirju täiendada niivõrra, et kohtamislahingu peatükis leiaksid täielikumalt käsitlemist ta alused ja põhimõtted ja et tema iseäraldustega oleksid tutvustatud isegi sõdurkond ja eriti noorem juhtkond kaaderallohvitseride näol.
- Tuleb võimaldada väljaõpet teostada nii, et meie alaline ja vahelduv koosseis oleks kasvanud kokku tulejõu kõigi vahendite käsitlemisel sama hästi kui meie seda praegu võime kinnitada laskuri ja kergekuulipildujate jagude ja raskekuulipildurite suhtes; seda tuleb viia läbi alates jaost ja lõpetades rügemendiga; püssi-granaadipildujad peavad suutma kiiresti ja mõjuvalt toetada laskur-rühma, raskekuulipildurid ja tangitorje püssid — 1-kompanit, saatesuurtükimehed pataljoni ja rügementi ja ümberpöördult.
- Kergosade tegevust tuleb veel rohkem selgitada ja süvendada meie armeel, tutvustades lähemalt mehhaniseeritud ja motoriseeritud jõudude omadustega ja tegevusviisidega.

Mõtteid jalaväerühma sügavusasetuse kohta kaitsel.

Kapten J. Madise.

„Sõduris“ nr. 18 ja 33/34 ilmusid artiklid rühma sügavuse küsimuse kohta kaitsel. Neis kahes artiklis esitati kaks vastupidist vaadet: esimeses nähti ette sügavusvõimalust kk jagude esijärku ja laskurjagude teise järku asetamisega, kuna teises artiklis avaldati ümberpööratud vaadet. Rühma kaitsekorraldus kui jalaväe lahingulise väljaõppe üks alustegevusi väärneb seda, et küsimusel peatuda lähemalt.

*) Autorite märkimise lihtsustamiseks märgime kirjutises edaspidi autor (18) ja autor (33/34), mis tähendab „Sõdurites“ nr. 18 ja 33/34 avaldatud kirjutiste autoreid.

Kuna „Sõduris“ nr. 33/34*) avaldatud mõte on teatud määral uudne — asetada laskurjaod vastupanupositsiooni eelservale (LE § 299) kk jagude kattedeks ja laskurite püssi tule maksimaalseks kasutamiseks, siis küsimuse pealiskaudsel käsitlemisel võib toodud vaatele suhtuda pessimismiga või muutada selle vaate tuliseks pooldajaks. Kuid enne otsuse võtmist tuleks teostada meile kõigile tuntud olukorra h i n n e ja vahest siis välja tuua oma motiveeritud seisukoht. Seda püüame teha alljärgnevas.

Autor (18) rühma sügavuse käsitlemisel rajab oma mõttekäigu eeldusele, et tulemas-

signa, s. o. kk-ga tuleb vastane seisma panna rühma vastupanupositsiooni ees. Laskurid on varu, on sügavus — kelle abil paigatakse tulesüsteemi ja kes osutuvad viimaseks takistuseks vastasele rühma lõigu sügavuses.

Seevastu esitab autor (33/34) väga kaaluva argumendi — „ainult terve rühma relvade ühendatud tulega võime loota vastase rünnaku läielist tõkestamist“. Selle väite materjaliseerimist näeb autor laskurjagude asetamisel vastupanupositsiooni eelservale ja kk paigutamisel 50—100 m sügavusse.

Esimiseks ülesandeks olukorra analüüsil seame endile J. E. II vaadete selgitamise rühma sügavuse ja tule kohta.

§ 481 „Vastavalt kaitsetegevuse põhialustele positsiooni organiseerimisel kõik kaitseorganid tulevad järgustada sügavusse...“

§ 507 ja 508 näevad ette võitluseks vastupanupositsiooni ees automaatrelvade ja suurtükiväe tulesid.

§ 509 väidab, et teatud juhtudel automaatrelvade tuledega pole võimalik katta kogu rinnet ja sel puhul osavasti paigutatud head laskurid võivad saavutada mõjuvaid tagajärgi.

§ 599 nõuab, et kk peaksid suutma üksteist toetada flankeeriva risttulega ning olema suutelised andma tuletoetust naabrirühmade ette.

§ 446 pkt. 1 nõuab tule painduvust, mis seisab selles, et tuld tarbekorral võib kiiresti koondada ja üle kanda ühest punktist teise.

Järeldust tehes J. E. II nõudeist kaitse korraldamise alal peame tunnustama, et automaatrelvade painduvale tulele vastase kallaletungi hävitamiseks vastupanupositsiooniaees on antud otsustav tähtsus ja rühma sügavus kaitsetegevuse üldnõuete kohaselt on vajalik.

Kas vastab J. E. II ülesseatud nõudeile autor (33/34) lahendus laskurjagude asetamisel vastupanupositsiooni eelservale? Selleks vaatame mõnd graafilist lahendust, milles on valmistatud kindlas mõõdulises vahekorras. Seejuures on lähtunud ideaalsest olukorrast, et maastik kk jagude ja 1-jagude vahel on laudsile.

Joon. nr. 1 on valitud kk jagude asetus laskurjagude taha 100 m sügavusse. Seejuures mõlemal kk-l, tulistades rühma lõigu ette poolpõiki — laskesektorid on max 58° või 1000t. Äärmiste tulesuundade (joon a ja a) ristlus on u 100 m eespool laskurjagude

asetust või vastupanupositsiooni eelserva. Seesuguse relvade asetuse juures kaks kk suudavad kogu rühma rinnet tulega katta vaid kuni 100 m kaugusel vastupanupositsiooni eelservast ja rühma rinde keskkohas kaugemale kui 100 m puudub neil üldse võimalus tulistamiseks. Nii jääb rühma lõigu ette ala, mida peavad igal juhul ja igas olukorras katma rk-d või laskurid. Kuna kk-le kättesaamatu ala 200 m eespool vastupanupositsiooni eelserva on üle 100 m lai, siis tuleb selle ala katmiseks määrata rühma laskurjaod. Sel juhul puuduvad rühmaülemal osad, millega ta võiks sooritada vähe- matki manöövrit. Kuigi rk-d katavad sama suunda, siis tuletõkke paenduvusest lähtudes võidakse neid alati tegevusse rakendada mõnes teises suunas. Seesugune tulemanööver ei sõltu rühmüli tahtest ja ta peab alati valmis olema ainult oma jõududega oma rühmalõigu kaitseks tulega rindelt.

Alates kk tulevõitlust vastase asudes 400 m kaugusel vastupanupositsiooni eelservast, tuleb sügavuses asuvaltel kk-del kasutada sihik 7 või 6 tule viimiseks märgile. Sel puhul lennulookade tõus on:

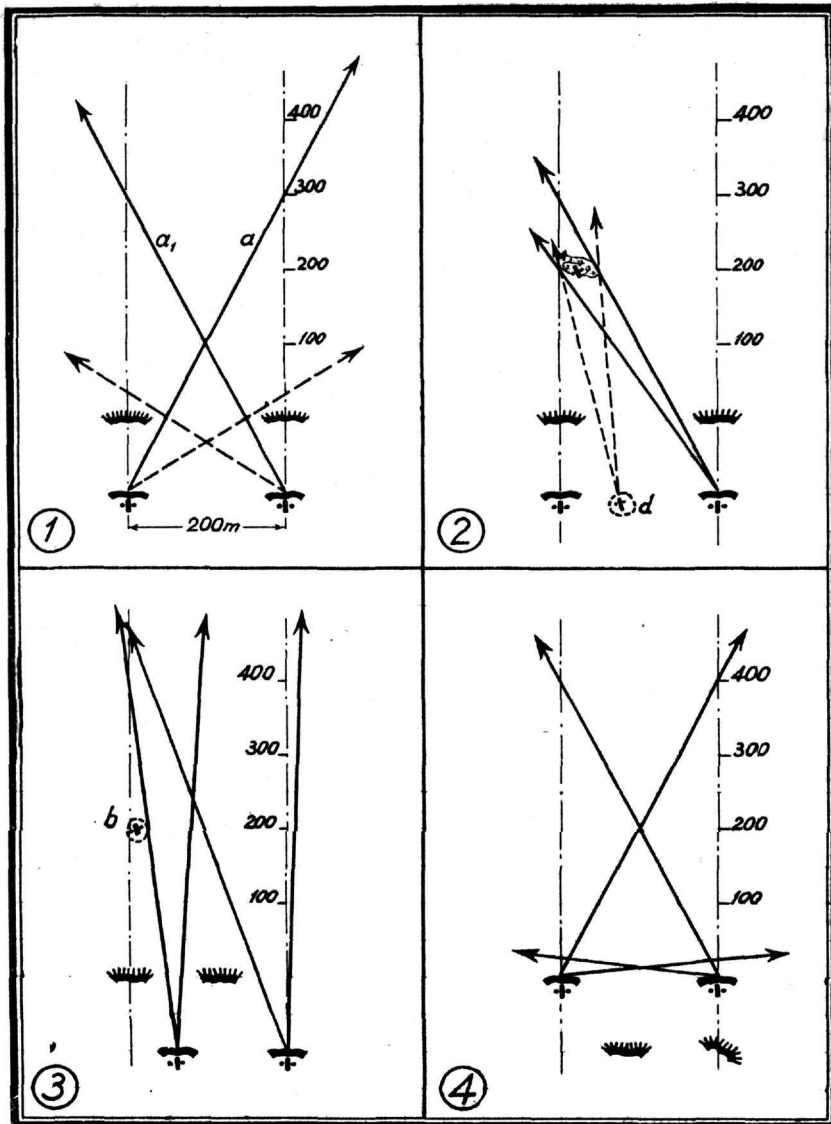
	100	200	300	400	500	600	700 m
sihik 7	1,02	1,91	2,55	2,80	2,54	1,65	0,00
sihik 6	0,74	1,36	1,68	1,68	1,15	00	—

Järeldus toodud arvudest võib olla vaid üks, iga märki on vaja kirbu peale võtta ja seejuures kasutada täpsat sihikut vastavalt kaugusele, sest teised tulistamisviisid (eriti paiskuv külvamine) ei anna märkimisväärsed tagajärgi. Tähendab toodud relvade asetuse juures J. E. II flankeerimise nõue vastase tõkestamise eesmärgil on kaotsi läinud, sest tulistamine lennulookadega, mille tõus on rohkem kui püstkuju, ei võimalda tõkke loomist.

Vaatame sama kk-de asetust veel teiselt seisukohalt, nagu näidatud joonisel 2. Juhul, kui on vaja tuld koondada kiiresti märgile, mis asub ühel tiival, siis osutub see täiesti võimatuks. Et tulekoondamist läbi viia, selleks peab kk vähemalt 50—75 m (pesa „d“ joon. 2) ulatuses end ümber paigutama. See tähendab, et tulemanöövriks on vaja kk jao kaevik ehitada 150 m laiuses kolme pesaga, siis on mõeldav tulemanööver, kuigi mõnesuguse ajakuluga. Seega kk jagude sügavuseasetusel vajalised mullatööd ja sooritatavad manöövrid osutuvad põhjendamatu suureks.

Asetades kk jaod joon. 3 kohaselt laskurjagude vahedele 100 m sügavusse, kujuneb kk-l ainult frontaalne tulistamisvõimalus ja

nad suudavad rühma rindest katta tulega vaid 80 m (vt. Jalaväe relvade tuleomadused lk 141—143 ja LE II § 33 „g“). Teisalt ei suuda kk-d tuld koondada toodud joonis 3 järgi rühma vasakul tiival 200 m kaugusel asuvale vastase relvale.

Asetame kk jaod vastupanupositsiooni eelserva, ei muutu tulede skeem (joon 4) kuigi palju tulistatava ala suhtes näiliselt, kuid muutub väga palju sisuliselt. 300 m rindekaugusele tulistades on flankeeriva tule juures kaugus u 350 või sihikuliselt on vaja kasutada sihik 4.

Lennulook aga sel juhul on järgmine:

100 200 300 400 m.

Sihik 4 32 51 45 00 cm.

Siit selgub omakorda, et rinnakuju on tabatav peagu kogu lennulooga ulatusel, mis

võimaldab seesugust tulistamist nimetada tõkestavaks seni, kuni pole relv rivist välja langenud. Kuid baseerudes Jalaväe relvade tuleomadused lk. 172—178 analüüsile ning teose lisas olevale vihugraafik 8, võime 350 m kaugusel väga otstarbekalt kasutada sihik 2, mistõttu kogu 350 ala on tõkestatav tulekiiruse juures 200 lasku minutis. Seejuures tõkestatava ala laius 300 m kaugusel on 40 m. Järelikult kk jagude vastupanupositsiooni eelserva asetamisel muutub kogu rühma rinne tõkestavaks kk-te tulega ja tulemanöövrid väga kiiresti sooritatavateks. Muidugi tekib ka siin u 200 kauguselt ala, mida ristlevad tulevihud ei kata, kuid see ala on 300 m kaugusel u 100 m, mida sulgeda laskurigruppidel (paremad laskurid) on suhteliselt lihtsam ja teisalt sellele alale on kk-te tuli alati koondatav, kui selleks tekib vajadus. Nii esimesel, autorilt (33/34) esitatud kui ka käesolevas väljatoodud juhul

tuleb arvestada rk-te, miinipildujate ja suurtükiväe tulesid, millised sulgevad tühjad kohad kk-te tulesüsteemis. Arendades mõttekäiku süsteemis ja J. E. II alusel, siis tuleb alusrelvade (rk) tulede vahele pista kk tuled nii, et kogu rinne oleks kaetud. On ilmne, et kk tulede asetamisel ja sobitamisel teiste relvade tulede süsteemi need relvad iseendast peavad asuma seesugusel positsioonil, kus neil pole ees tuldtakistavaid tegureid. Ei ole käesolevas puudutanud laskurjagudel ülepea laskmist kk-st, kuid tõenäoliselt vist ka autor (33/34) oma ettepanekus-kk asetada l-jagude taha — ei arvestanud seesugust varianti.

Järeldust tehes J. E. II ja eestoodud analüüsist, peame küll jõudma otsuseni, et kk jaod tulevad asetada vastupanupositsiooni

eelserva flankeeriva tule põhimõttel ja alusrelvade tulesüsteemi sissesobitatult, nii et kogu kompani (rühma) rinne oleks tuledega tihedalt kaetud. Samal ajal peavad ka kk valmis olema tulede ülekandmiseks kas tulekoondiste loomise või naabrite toetamise eesmärgil või koguni võitluseks ümberpiiratud olukorras.

Eestoodud analüüs on rajatud meie maksvatele eeskirjadele. Kuid teatud töendismaterjalina esitame mõningaid N. Vene vaateid rühma tegevuse kohta terve rea taktikaliste ülesannete lahenduste alusel. Neid kokkuvõttes võiks väljendada alljärgnevalt.*)

1. Automaatrelvade tuled organiseeritakse mitmest suunast ja flankeerivalt, et osa relvade hävitamise puhul mõnigi tulepesa jääks püsima.

2. Tõkketulesid automaatrelevadest avada 200—400 m kauguselt.

3. Kaugemärkisid tulistada eriliste laskurigruppidega ja väljaeraldatud snaiperitega.

5. Kõik kaevikud jao tarvis ehitada ringkaitse-printsiiibil.

6. Sügavuses asuvate jagude ülesandeks on ka võitlus madalalt lendavate lennukite vastu.

Kokku võttes eestoodud analüüsi peame tunnustama, et lasketehnilised alused ja taktikalised kaalutlused ei õigusta hindama normaalnähteks kk asetamist sügavusse laskurjagude taha.

Kus on laskurjagude asukoht rühma löiguse? Autor (18) lõi ette, et oludes, kus vaenlase sissemurre positsiooni võib kogu rühma vastupanu kokkuvarisemisele viia ja sügavusest varude liikumise seisma panna — on l-jagude asukoht sügavuses. Mõte näib õige olevat, kuid sellest ei tohi teha šablooni. J. E. II § 599 ütleb õigustatult, et mingisugune šabloon ega skeem ei ole mõeldud andev jagude paigutamisel. Siit omakorda võib välja tuua, et teatud juhtudel on ka autoril (33/34) õigus. Meie võime skitseerida terve rea jagude paiknemisi olenevalt maastikust, kuid igal juhul peab olema tagatud kuulipildujate paindub ja flankeeriva tuli.

Mõned mõtted autor (33/34) kirjutisest, millega ei saa päri olla. Autor väidab veendunult, et esijärgus asuvad kk jaod pärast vastase lähimurret nende vahedest ja väljajõudmist l-jagude ette peaksid olema hävitatud või asuma taandumas. See väi-

*) üks teoseid, milles need mõtted kajastuvad väga selgesti on N. Krasitski: Boevaja rabotamladšego komandira.

de on vastolus kaitse mentaliteediga ja selle vaate kultiveerimine vägagi ohtlik. Meie võime alati kujutada olukorda, et rühmade vahepealt ühe kk jao likvideerimisega vastane võib u 200—300 m laiusel alal meie vastupanupositsiooni eelserva vallutada. See on realiteet, mis pärit Maailma- ja Vabadussõjast. Kas tõesti peavad järgijäänud ja vastasel tiibadel asuvad kk jaod vastupanupositsiooni eelservalt taanduma? Kas seda on alati tehtud sõdades? Ei, ja mida tugevama kaitsetahtega kaitsja, seda kindlamini väidab ta ei. Seda mõtet kultiveeritakse praegu väga hoogsalt saksa ja vene väikeüksuste taktikalistes ülesannetes. Meil aga, kus kogu meie sõjapidamise alus on rajatud aktiivsusele ja visadusele, ei tohi kuskil ega kunagi mõtte tekkida, et jagude vahele sisseimbunud vastane võiks tiibadel asuvaid jagusid sundida loobuma võitlusest tiibulega.

Edasi väidab autor (33—/34), et 50—100 m sügavuses asuvatel laskurijagudel on harva võimalus tulevõitlusest osa võtta meie maastiku omaduste tõttu. Kuid autori nr. 33/34 kogu kirjutis on rajatud kk jagude 50—100 m sügavusse asetamise mõttele. Siin on sisuline vastolu, mis tõendab liigne kord, et kk jagude sügavusse asetamisel peab ettevaatlik olema. Kuid praegusel juhul huvitab meid küsimus, miks sügavuseks on valitud 50—100 m? Sv. E. V. § 20 ja 26 põhjal on lõhketoime sügavus granaatidel 40—90 m ja šrapnellil 150 m. See peaks olema orienteerimisandmeks sügavuse valikul. Teiselt autorilt (33/34) esitatud 50 m sügavus ei loo mingit eeldust ründaja hoo pidurdamiseks tulega, vaid peab eeldama, et kaitsja asudes seesugusel sügavusel satub pealetungija hoo tõttu kohe võitlusele käsigranaatidega ja käsitsi. Seepärast sügavuse arvestamisel tuleks lähtuda suuriükiväe mürskude lõhketoimest.

Lõppeks veel arvamus autorilt (33/34) ettetoodud flankeerimise illusooruse kohta, kui kk jaod pole rindelt kaitstud tulega ja laskurite asetusega. Esimeses järjekorras see on kasvatus ja vastava pesatüübi valiku küsimus. See küsimus on käsitletud „Sõduris“ nr. 14—15.

Kuid edasi puht sisuliselt, kas pole siis relvadel olemas kaitse tulega, kui lõõtvad flankeerivalt 1) rk-d ja 2) kk-d? Kas pole siis kk jao tagavaratoimkond see laskuriosa, kes katab kk rindelt ja võtab osa lähedama tulevõitlusest oma individuaalrelvaga—püssiga?

Teistes riikides on ühtlusjao koosseisus 9—15 meest. Näiteks punaväe taktikalistes harjutustes töötab seesuguses jaos kk flankerivalt ja laskurid omaette grupina asuvad kuulipilduja katteks kindlaksmääratud tuleülesandega. Millega siis lõppeks meie kk jagu erineb punaväe 9—11-mehelisest ühtlusjaoist ja milleks on vaja kk kaitseks laskurijagu? Kk jagu suudab end ise katta ja võidelda tulega, kui sellest on kujunenud arusaamine ning kasvatatud igasse kaitseväelasse usk oma relvakaaslasle.

Laskurjaod aga jäägu rühmaülema manöövriosaks, millega ta peab 1) luurama, 2) sulgema vastupanupositsiooni ees olevaid surnud alasid tulega, 3) paikama tulesüsteemi, mis lahingu kestel võib desorganiseeruda, 4) manööverdama algatuse enda käes hoidmise eesmärgil ja 5) tõkestama rühma sügavuses vastase edasiliikumist kuni kompani- ja patüliülemlenende käsutada olevale abinõudega mõju!avad edasist lahingukaiku.

Mõnda suurtükiväe laskereeglitest.

Ltn. A. Pais.

Käesolevas kirjutises käsitlen eellaskmist ühekülgse vaatlusega lõhkemiste hoidmisega vaatlusjoonel. SvE V on see laskeviis üksikasjaliselt kirjeldatud, siiski peatun temal mõne reaga.

Suurtükiväe laskeeskirja § 132 jagab vaatlused ühest vaatluspunktist telgvaatluseks ja ühekülgseks vaatluseks. Lehekülgedel 88, 101, 111 ja 114 eeskiri teeb vahet eellaskmises. Nimelt nõuab eeskiri, juhul kui vaatlusnurk on väiksem kui 100t, lõhkemiste toomist vaatlusjoonele d/D suhtega, kui vaatlusnurk on 100—400t φ/ω suhtega ja kui vaatlusnurk on suurem kui 400t — k/ω suhtega. Siit paistab nagu jaguneks eellaskmine olenevalt vaatlusnurgast kolme alagrüppi. Viimane asjaolu aga tegelikult pole nii ja seetõttu tulejuhi töö hinnang kui ka väljajõe tulejuhtimise alal kannatavad.

Et tuletehniliselt seisukohalt väljudes vaatlusnurga suurus eellaskmise käiku oluliselt ei muuda, selleks mõni näide.

I näide. 76 v. kahur. Granaat. Täislaeng. Vaatluskaugus (d) = 1000 m. Laskekaugus (D) = 2000 m. Vaatlusnurk (i) = 80 t. (telgvaatlus). Märgi laius vaatluspunktist on 10 t. Laskeettevalmistus-kaardiga ja kiire. Käesoleval juhul § 142 kohaselt kaugushüppe suurus on 2—4 kahvlit, s. o. 160—320 m. (1 kahvel = 2 sihikujaotist, s. o. umbes 80 m). Antud olukorras tulejuht on kohustatud kasutama φ -d. $\varphi = 3$ t. Haarates märki kauguses tulejuht võib saada vaatluse kõrval vaatlusjoonest kuni 25 t, seda siis

kui ta ei võtnud arvesse φ -d. Käesoleval juhul aga tulejuht võib jääda kaugusvaatluseta — seega peab kulutama liigse mürsu!

Suuremalt osalt ka telgvaatlusel φ suurus kõigub peagu alati 2—5 t piiris ja mida kitsam märk, seda tungivamalt vaja teda arvestada. Siit peaks olema selge, et telgvaatlus kui termin ja alajaotus peaks kaduma, sest ka telgvaatlus on laskmine φ/ω -ga ja kui tõesti φ osutub tähtsusetuks, siis tulejuht teda ei arvesta. Viimane asjaolu (tuleb väga harva ette) aga veel ei põhjusta n. n. telgvaatluse tarvitamiselevõtmist, pealegi väikestel vaatlusnurgadel ei erine φ/ω suhe d/D suhtest.

II näide. Samad tingimused nagu I näites, kuid vaatlusnurk kulgegu 100 t ja 400 t vahel. Eeskiri nõuab lõhkemise toomist vaatlusjoonele φ/ω suhtega. Siin juhin tähelepanu järgmisele asjaolule: tulejuhi poolt tulistatav märk asus algpunktist vasakul 1—10' ja arvestatud suunaparandus patareile oli vas. 0—60. Esimene lõhkemine aga andis vaatluse: par. 0—30! Eeskiri nõuab lõhkemise toomist vaatlusjoonele nurgamõõtjaga, peaks aga toodama tõste muutmise, kuna on ilnne viga kauguses. Tulejuht kasutab siin k/ω suhet ja saanud lõhkemise vaatlusjoonel, edaspidisel laskmisel toimib juba harilikkude φ/ω reeglite kohaselt. Olgu märgitud, et analoogiline juhtumine võib esineda ka telgvaatlusel.

III näide. Andmed samad, kuid vaatlusnurk olgu suurem kui 400 t. Ees-

kirja § 172 nõuab lõhkemise toomist vaatlusjoonele k/ω suhtega, kuid saanud lõhkemise vaatlusjoonel edaspidine laskmine toimub juba harilikude φ/ω reeglite kohaselt.

Kus on siis erinevus? Erinevust tegelikult ei olegi. Vahe peitub ainult φ suuruses, viimane aga ei mõjuta laskmise tehnilist täitmist, kuna tulejuhil-suurtükiväelasel ei tohiks olla vahet arvestamisel üheliste või kümneliste arvudega.

Kui jätaksime kõrvale eeskirjas toodud liigituse, siis taotleme järgmised paremused:

1. Algaja tulejuhi väljaõpe oleks kergem ja ühtlasem. Ei kuuleks enam juttu: „Telgvaatlusega laskmine on mul selge, aga fii-oomegat ja k-oomegat pole saanud veel lugedagi“ (reservohvitseri väljendus).

2. Tulejuhi otstarbekohast lõhkemise toomist vaatlusjoonele, φ/ω laskmisel, tõsteparandusega laskejuhataja ei loeks enam ebaeeskirjalikuks.

3. Jääks ära ebaloogiline liigitelu telgvaatlus ja ühekülgne vaatlus (kuna telgvaatlus on ju ka ühekülgne). Ei oleks vaja tulejuhil otsida piiri, mil tõmmata lõhkemine vaatlusjoonele nurgamõõtjaga, mil tõsteparandusega.

4. Igale saaks arusaadavaks, et mitte suur vaatlusnurk ei raskenda laskmist, vaid märgi laiuse suhe oomegaga. See on nii, sest tulejuht, kes laseb telgvaatlusel ja omab märgi laiuse 10 t, sellejuures $\omega = 5$ t, on samades tingimustes kui tulejuht, kellel on märgi laius 120 t ja $\omega = 60$ t.

Siin tahaks olla õigel kohal ka küsimus: kas harjutuseks määratud mürskude norm ei tuleks kohandada märgi laiuse ja oomega suhtele? Mäletan laskmist, kus tulejuhile anti küllalt lai märk, kuid märgi laius siiski oli vaid $\frac{\omega}{2}$ ja tulejuht ei täitnud tuleülesannet, kuna mürskude norm oli ületatud. Kas see nõrgaks hinnatud tulejuht ei kannatanud rohkem reeglite pärast, kui just tulejuhtimise oskusest? Kas ei tuleks reegleid natuke muuta, eriti kui tulejuhi suvine laagritöö nii täpsalt stopperdatakse ja registreeritakse?

Ei ole ka ülearune siin märkida märgi laiuse registreerimise tähtsust selles mõttes, kuivõrd see on oluliselt seotud turmkäsklusega. Nagu laskmiste jälgimisel selgub, tulejuhid mõnikord eksivad vihu kohandamisel märgile. See on aga suur miinus, sest mis aitab hea eellaskmine, kui turmtuli ei rahulda nõudeid.

Narva lahing a. 1700.

H. Sepp.

1.

1700. a. tähtsam sõjaline sündmus, Narva lahing 19. novembril, kuulub tingimata Eesti sõjaajalooliste suursündmuste hulka. Kui niisugune pööras ta enesele suurt tähelepanu omal ajal Lääne-Euroopas ja jäi püsima ajaloos käsitletute veergudele siis ja ka hiljem, kuuludes ühes sellega ka Põhjasõja käigu suursündmustikku.

Eesti ala on olnud korduvalt sõjategevuse alaks, kuid taktikaliselt silmapaistvamaid lahinguid pole siin palju olnud. Võitlus Rootsi ja Vene vahel XVI sajandi teisel poolel ei toimunud üldiselt kõrgele arenenud sõjakunsti nõuete kohaselt. Siiski suutis rootslastest juba siis enam moderniseerinult teotseda Pontus de la Gardie, kelle hiilge-saavutiseks oli Narva operatsiooni organiseerimine 1581. a. ja Narva kiire vallutamise sept. 1581. a. Gustav Adolfi aegne sõja-

tegevus Läänemerest ida pool riivas peamiselt Vene ja Läti ala. Ja Rootsi sõjakunsti areng Poola sõja mõjul sai peamiselt oma impulsid Läti alal, olgugi et sellele pandi alus Pärnus. Poola sõjavägi esines just ratsaväe näol, eriti võimelisena Mäomõisa (1604) ja Kirchholmi (1605) lahingus, kuid silmapaistvamaid Gustav Adolfi välilahi-
guid Liivimaal oli Valle juures 1626. a.

Siit peale oli kõrgele arenenud Rootsi sõjakunst rakendatud sõjategevuseks Saksamaal, Poolas, Preisil, Taani vastu jne. Ja alles Põhjasõja esimesel aastal teotses arvukam ja kvaliteedilt kõrgeväärtuslikum Rootsi sõjavägi Ida-Baltikumis. Kui noor kuningas Karl kavatses 1700. a. sügisel, pärast võitu Taani üle, maabuda Eesti alal, oli tal kavatsuseks minna kuningas Augusti vastu, kes piiras Riia. Kuuldes aga Augusti lahikumisest Riia alt, läks ta Vene tsaari Peetri

vastu Narva alla, kes oli alustanud Narva piiramist septembrikuus, kasutades 35 000—36 000 mehelist sõjaväge.

Tsaar oli koondanud väeosasid Narva alla septembrikuust saadik, kuid lahingu ajaks polnud sinna kõik väeosad saabunud, hilistused kindral Anikita Reppini diviis ja kasakad. Venelased sulustasid Narva Eesti-maa poolt. Oktoobrikuu algul algas plaanikindel piiramine, ehitati kontr- ja tsirkumvallatsiooni liine ja alustati patareide ehitamisega. Võeti ette Hermanni mäelt abi-ataak Gloria nimelise bastiooni ja piki Narva jõe kallast Joala poolt peataak Fortuuna ja Triumphini nimelise bastiooni vastu, samuti avati laskekraavid teisel pool jõge, Ivangorodi vastas asetsevail kõrgustikel.

Patareide valmimise järgi algas lävilaskmine Narva ja Ivangorodi müürisse. Laske-moona jne. nappuse tõttu ebaõnnestus Narva müüri purustamine, tagajärjekam oli see küll Ivangorodi vastu, kuid ka seda ei suudetud vallutada.

Kuuldes, et Rootsi vägi maabunud Pärnus, hakati seadima end kindlamasse kaitseisukorda. Tsirkumvallatsiooni liini laiendati tugevasti, kuid Vene kaitseliini nõrkus seisis selles, et see oli liiga pikk, ulatudes Joala juurest Kampersholmi juurde ja oli tsirkum- ja kontrvallatsiooni liini vahel kitsa ruumi tõttu eriti ebasoodus Vene vasakul tiival, pealegi oli Vene paremal tiival äärmisene osa soise maastikuga eraldatud tiiva muust osast.

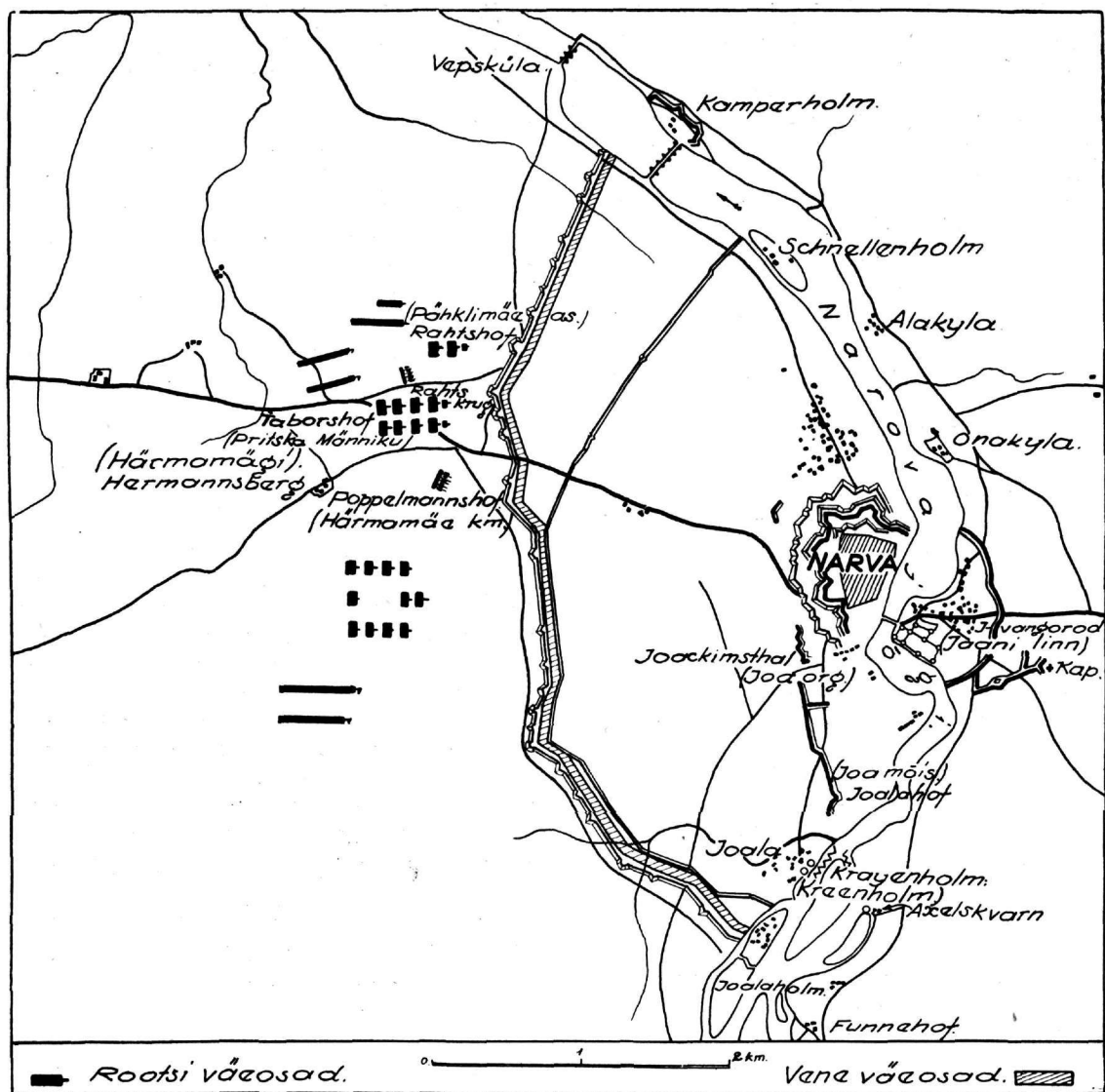
Karli vägede lähenemisel lahkus ühes tsaariga Vene ülemjuhataja Feodor Golovin ja ülemjuhatajaks nimetati hertsog Karl Eugen de Croy, kellel puudus lähem kontakt Vene väega ja side juhtkonnaga. Niisiis kuinii oli juhtkond kui ka sõdurmass koosseisult heterogeenne, ühiseks tervikuks kokkusulatamatu. Et need negatiivsed omadused pidid kaasa aitama Vene väe lüüasaamisel, on selge, Seda enam, et Rootsi väe sõdurmass ja juhtkond seisis kaugelt kõrgemal tasemel ja et ta taktikaliste ülesannete täidesaatmisel võis osutada osava juhtkonna käes heaks vahendiks.

19. novembril Narva alla väsinuna ja poolnälginuna saabunud Rakverest üle 10 000 mehe suurune sõjavägi astus samal päeval lahingusse. See oli olnud kuninga enese tahtmine. Otsus oli julge. Rootslasi oli tugevasti vähem kui venelasi ja moonasolud olid rasked. Just see asjaolu on pannud ajaloolasi mõtlema, kas kuninga samm polnud liiga julge. Teades, et Rootsil oli hea sõjavägi ja et Vene sõjaväe võitlusvõime oli

nõrk, olles koosseisult heterogeenne, ka juhtimine oli hoopis nõrk, olles tuttav ka maailmasõjaga ja selle järellainetusega, kaldume arvamisele, et võit oli siiski võimalik, kuigi ta pidi rootslastele olema pingutav, nõudes ka väga osavat juhtimist. Lahingusse astudes oli Rootsi vägi ka kannatanud hiiglapingutusi nälja ja sügise marsi tõttu.

Hiilgava lahinguplaani lõplik koostamine kuulus nähtavasti kindralleitnant Karl Gustav Rehmschiöldile, keda aitas tehniliste detailide väljatöötamisel kindral kortmeisterleitnant Ehrenschantz ja kahurväe ülem Johan Sjöbladh. Rootsi väeülemusel tuli hävitada Vene massi, et takistada Rootsi väe lüüasaamist. Vürst Trubetskoi laager Vene tsentrumis sundis rootslasi juhtima pealetungi kahe peapunkti vastu, Hermanni mäest põhja ja lõuna poole. Kui see toetuspunkt isoleeritud, võidi läbi viia Vene väe hävitamine Narva kindluse, jõe ja Vene kindlustiste kaasabil mõlema Vene tiiva kallal lahus. Rünnapunktide suunas tuli teha eriti jalaväge tugevaks, kahurväge tuli jagada kahte ossa, üks pidi teotsema Trubetskoi laagrist lõunapool asetseva pealetungi suunas, teine põhjapoolsemalt seisukohalt kõigepealt võitlusvõimetuks tegema Ratshofi kindlustise. Pealetungil pidi saadetama väiksem jõud Ratshofi kõrgendiku bastiooni vallutamiseks ja et kõigepealt takistada sellest bastioonist põhja pool olevaid Vene väosi peale tungimast, kui Rootsi rünnapunktid läbi murravad.

Narva lahingus juhatas Rootsi paremat tiiba ratsaväekindral Otto Vellingk, sellesse tiiba kuuluv jalavägi kindralmajor Knut Posse juhatusel koosnes ligi 3000 mehest ja ratsavägi kindral Bleher Wachtmeisteri juhatusel ligi 2000 mehest. Vasaku tiiva juhataja oli ratsaväekindral Karl Gustav Rehmschiöld. Parem jalaväerühm, ligi 2400 meest, oli kindralmajor Johan Georg Maydelli ja vasak umbes 500 meest, ooberst Magnus Stenbocki juhatusel. Vasaku tiiva ratsaväkke kuulus üle 700 mehe, tagavararatsaväkke kuulus kindral Johan Ribbingu juhatusel üle 1600 mehe, kahurväe paremasse rühma major Gustav Gabriel Appelmanni alla 16 kahurit ja vasakusse 21 kahurit kindral Johan Sjöbladhi juhatusel. Jalaväes oli protsentuaalselt soomlasi enam Rootsi vasakul tiival, eriti Stenbocki rühmas. Rünnapunktideks valitud kindlustuse osades oli aga venelasi siiski umbes sama palju kui rootslasi. Rootsi vasak tiib tungis venelastele peale umbes 200 meetrit vürst Trubetskoi laagrist põhjapool, ulatudes Ratshofi bastiooni

nini, kusjuures Stenbocki rühm sai ülesandeks Ratshofi bastiooni vallutamise. Rootsi rünnaku tulemuseks Vene vasakul tiival oli Vene liini läbimurdmine umbes 200 meetrit Trubetskoi laagrist lõunapool. Peale läbimurret pandi siiski edasitung seisma, kuid kahuhirmus oli siit Seremetjevi ratsavägi põgenenud üle jõe ülalpool koske.

Rootsi pealetungirühmade poolt toimunud läbimurdmise läbi tekkis ka Vene paremal tiival kahuhirm ja suur segadus. Juhtkonnal polnud enam mingisugust võimalust ohje käes pidada. Suures ärevuses ja paanikas põgenesid väeosad korratult üle nõrga silla, mis asetses Vene parema tiiva äärmises soppis. See muidugi katkes. Venelaste viha pöördus instinktiivselt välismaalastest ohvitseride vastu. Neid hakati tapma. Tulemuseks oli see, et Vene vägede ülemjuhataja

Karl Eugen de Croy, Narva kindlustamistööde juhataja kindralleitnant Ludvig Nikolaus von Hallart, Preobraženski polgu ülem Ernst Johan von Blumberg, jt. olid sunnitud end rootslaste kätte vangi andma, et päästa oma elu.

Rootslaste poolt alatud intensiivne Vene parema tiiva üleskoorimine jätkus. Sellest võttis drabantidega ka kuningas Karl isiklikult osa, pannes korduvalt oma elu kaalule. Lõppeks asuvad siiski parema tiiva soppi Kampersholmi silla juurde kokkusurutud Vene väeosad vastupanule. Kindlustades vankerantsi oli nende vastupanu visa. Vastupanu kestis pimeduse tulekuni. Rootslastel oli ka üsna tõsiseid raskusi. Pimeduse tõttu sattusid koguni Rootsi enese väed eksituse kombel võitlusse.

Tuli ööseks lahing katkestada; selleks oli

aga vaja okupeerida Vene valdavat positsiooni, Trubetskoi laagrit, Vene kaitseliini tsentrumit. See toimus ilma raskusteta. Vene tiiva seisukord oli siiski säärane, et tuli alustada läbirääkimisi alistumise üle. Keskööseks lepiti kokku, et Vene parem tiib võib lahku da relvadega. Öö jooksul kapituleerus ka Vene vasak tiib, see võis lahkuda ilma relvadeta. Tõeliselt pidi ka Vene parem tiib lah kuma ilma relvadeta ja Vene kõrgem ohvitserkond jäi sõjavangi. Rootslased tõid põhjusena ette venelaste poolt kapitulatsiooni tingimuste mittetäitmise.

Venelastele oli lüüasaamine Narva all õige valusaks hoobiks, mis väga tunduvalt halvas venelaste edaspidist võitlusvõimet.

Juba üsna suured olid Narva lahinguga ja operatsiooniga seotud kaotused inimmas si näol. Täiesti täpsaid andmeid selle üle pole ja ei anna nende teadmine tavalisele lu gejale kuigi selget ettekujutlust. Igatahes olid Vene kaotused lahingus summutena suu remad kui Eesti kaotused langenutena Eesti Vabadussõjas. Kui võtta arvesse Vene tol leaegset rahvastiku arvu, siis polnud see arv nii tunduv, kui aga arvestada Vene tolleaeg se regulaarväe suurust, siis tuleb tunnustada, et juba sellelt seisukohalt oli hoop õige va lus, ja pidi äärmiselt masendavana mõjuma. Eriti valusana pidi tsaarile tunduma ka kõr gema ohvitserkonna ja kahurite kaotamine. Vene väe reorganiseerimisel oli see ääretu suu re tähtsusega. Tunduv oli just juhtide puudus, polnud inimesi, ka kahurvägi tuli uuesti luua. Ja järgmisel aastal asus tsaar temale omase hiigla tahtejõuga ja visadusega Vene sõjandust reorganiseerima. Kõigepealt tuli likvideerida kaotusi Narva all ja siis Vene võitlusvõimet edasi arendada.

Väga raske oli ka psühholoogiline hoop. Igas sõjaväes on psühholoogiline aktiivsus tähtis, eriti tähtis oli see tsaarile, kelle vägi oli niikuinii psühholoogiliselt veel mannetu ja arenematu. Ei või ütelda, et üldse vanemal ajal Vene väe enesetunne oleks suur olnud: tundub peagu alaliselt enese alahindamine. Et enese alahindamist vähendada, tuli teha hiiglatöö. Selleks võimaluse andis Karli pea vägede Poolas viibimine ja tsaarile vabade käte võimaldamine teotsemiseks Ingeri, Soome, Eesti ja Liivimaa vastu 1701–1704 a. Selles seisab nende aastate suur ajalooline tähtsus Vene sõjaväe reorganiseerimisel.

Kuid käesoleval korral tähendas ka Root siile võit Narva all väga palju. Vene peale tungivõime oli oluliselt halvatud, oli kindlustatud side maa kaudu Soome, Eesti ja Liivimaa vahel. Narva jäi endiselt tõsiseks

tugipunktiks Rootsi ja Ida-Baltikumi osa kindlustamisel. Ja Vene suutis seda tugi punkti kõigutada alles 1704. a., kui ta ühes Tartuga langes Vene kätte. Ingeri, Neva liini, Tartu, eriti aga ka Narva vallutamise ga oli löödud õige raskesti parandatav mõra Rootsi. Rootsi riigi kehandis Ida-Baltiku mis oli lagunemine alanud.

Vaevalt oleks hoop võinud olla Venele nii tagajärjekas, kui Ida-Baltikumi rahvaste oma võitlusjõud oleks olnud koondatud hä daohu tagasitõrjumiseks, kuid jõudusid siit oli viidud mujale ja mitmesuguste asjaolude tõttu polnud siinseid jõudusid ja ka mitte just eestlaste oma asetatud võitlusseisu korda. Eestlaste intensiivsem kasutamine sõja mõttes algas väga halvades materjal setes ja psühholoogilistes tingimustes. Riigi materjalseid tagavarasid nagu ka inimmassi, tehnikat ja juhtivat personaali neelas pea sõjaväli Poolas.

Meile eestlastele polnud mitmete asjaolude tõttu Rootsi võit Narva all nii tähtis kui see oli üldises Põhjasõja käigus, sest võit Narva all ei vabastanud meie maad laastamise hä daohust. Meie maa oli ainult nii kaua tõsi semalt kindlustatud Vene pealetungi vastu, kuni Karli peavägi viibis maa ida osas talve laagris peakorteriga Laiusel, olles valmis tõ sisemate pealetungide tagasitõrjumiseks nii idast kui Väina jõe liinilt.

1701. a. teisel poolel tõsineb aga hädaoht. Volmar Anton von Schlippenbachi välvägi suudab küll Šeremetjevi septembrikuu alul tagasi suruda, kuid Erastvere (1701. a. det sembris) ja Hummuli (1702. a. juulikuus) lahinguis raugab Schlippenbachi välväe jõud ja laastatakse suur osa maast.

Kui Ingeri 1702. a. sügisel ja 1703. a. kevadel vallutatakse, veereb sügisel uus rüüste laviin üle Narva jõe maale ja jällegi rüüste takse maa. Nüüd on suurem osa maast laastatud ja 1704. a. vallutatakse Tartu ja Narva. Nüüd baseerub Vene vägi juba kindlamalt Eesti alal.

Kuid meil eestlastelgi on põhjust mäles tada Narva lahingut, kuigi meie saatus on olnud pärast Narva lahingut raske.

Tingimata mõjub võit Narva all rahus tavalalt, kuigi asjaolude sunnil lühiajaliselt ja mõnevõrra ülendavalt. Olgu mis on, siiski on rootslaste võit Narva all inimpsühholoo giliselt üllas, ta toonitab inimese sisevõimu tähtsust. Ta osutab veel sellele, et ka väik semad jõud võivad olla aktiivsed, et need võivad pingutuste korral saada valmis üsna

raskete ülesannetega ja see rahuldab ja tiivustab inimese kõige intensiivsemaid alateadvuslikke sisejõude.

Tuleb pidada meeles, et peale rootslaste ja soomlaste seisis siin ka eestlasi. Nemadki on lahingust osa võtnud ja ka nende verrega on pind siin võietud. Nagu iga suur pinge, mis on seotud suurte kannatustega, on ta ikkagi üllas ja sunnib juba vaistlikult päid paljastama, nii on see mälestus Narva lahingust Narva all võidelnud eestlastest, soomlastest ja rootslastest.

Lähtudes sellelt seisukohalt, tunneme Narva lahingu mälestuse jäädvustamisele siis täiesti kaasa.

Kui Narva lahingu sümboolne mälestusmärk on paigutatud Rootsi vasaku tiiva teotsemise alale, siis on lähtutud siin kuninga osavõtust, kuid tõeliselt ei puudu sellel lahingu käigu seisukohalt oma sümboolne alus. Tegelikult oligi siia koondatud võitluse pearaskus ja tõeliselt otsustuski lahingu peatulemus siin teotsemises Vene parema tiiva vastu.

Bibliograafia.

Sõjakulud.*)

17. sajandil kirjutas Montecuccoli: „Sõjapidamiseks on vaja kõigepealt kolm asja — raha, raha ja raha.“ See lause ei vaja tõestust, ega ole sõdade ajaloos muutunud, alates vanast ajast tänaseni. Muutunud on ainult aegade vältel sõjapidamiseks tarvisminevate abinõude hankimise vormid. Sõjapidamise kulude katteks riigid kasutavad kaasajal järgmisi teid:

- a) Riigikassa rahalisi ressursse;
- b) riigi varanduste ja väärtuste müügist hangitud summased;
- d) uute maksudega maksustamist ja olemasolevate kõrgendamist;
- c) sise- ja välislaenude tegemist;
- g) alamväärtusega rahade väljaandmist riigikassa poolt;
- h) sõjaajal vastase peale pandud kontributsioone, kuivõrd neid võimaldab sõjaline olukord ja vastase majanduslik seisukord;
- i) rahulepingus ettenähtud sõjakulude tasumist vastase poolt.

Kõneldes sõjakuludest, tuleb eraldada kaht liiki sõjakulusid: finants- ja rahvamajanduslikud sõjakulud.

Finantssõjakulud on tingitud otse sõjapidamisest. (Kulud relvade ja igasuguse sõjavarustuse muretsemiseks.) Nende kuludega on kaudselt seoses igasugused väljaminekud, mis on tingitud sõjaolukorrast, kuid ei oma sõjalist iseloomu. (Väljaminekud sõjatagajärgedega võitlemiseks, elukallidus, töötaolek, mitmesuguste majandusharude abistamine riigi poolt jne.)

Õige raske on määrata kindlaks arvudega finantssõjakulusid, seda raskem ja peagu võimatu on seda teha rahvamajanduslikkude sõjakulude juures, mis haaravad enesesse sõjas surma ja vigastada saanud inimeste kapitaalväärtuse, sõjast tingitud riigi maaalade äraandmise, sõjakahjude tasumise, kaotused rahaväärtuse alandamise läbi, tööstus- ja majanduslikkude keskuste ja asutiste hävinemise, ekspordi vähenemise või koguni seisaku, sündivuse vähenemise jne. Kogusummas moodustavad need rahvamajanduslikud sõjakulud väärtuse, mida on võimatu arvudega hinnata.

*

Vanal ajal sõjapidamise kulud kaeti suuremalt osalt riigi rahasummadest ja sunduse teel allaheidetud rahvastelt maksumade ning kontributsioonide näol sissenõutud summadest; Rooma riik kuni keisrite ajastuni omas õige rikka „sõjakassa“, millest tasuti sõjapidamise kulud. Sõjakassat täiendati alaliselt jooksvate maksude ja allaheidetud riikidelt sissenõutud kontributsioonide abil. Sõjakassa täiendamist laenude abil tuli vanal ajal harva ette, sest puudus tol ajal veel väljaarenenud krediidi süsteem ja peale selle oli maksusel põhimõte, et sõda peab ise sõda üleva pidama.

Keskajal hangiti sõjapidamiseks sissetulekuid riigi varanduste müügi abil, maksude ja ajutiste teiste kohuste pealepanemisega kodanikele ning laenude abil.

Sõjakassa täiendamisel maksude abil olid keskajal aga kitsad piirid, sest majanduslikud jõud ja nendega seoses ole-

*) „Militärwissenschaftliche Mitteilungen“, sept. 1936. Lk. 721.

vad kodanikkude maksustamise võimalused olid sageli vähem või rohkem äraripuvad sõjaolukorrast. Ka ei olnud selleaegne finants- ja maksukorraldus niivõrd organiseeritud ega korraldatud, et sõja ajal oleks võimaldunud uusi maksusid edukalt sisse nõuda. Palju paremini oli keskajal juba korraldatud laenude tegemine jooksvate sõjakulude katteks. Laenuandjateks olid (sageli mitte vabatahtlikult) kõigepealt linnad, ilmalikud ja vaimulikud vürstid ning rikkad eraisikud. Laenu protsent oli harilikult õige kõrge, ja et selajal riik oli identne riigipeaga, pidi viimane, et laenu saada, andma laenajale tagatisena suured kindlustused, — nagu rahalõomise õiguse, maksude, tollide, losside ja linnade pantimise jne. Ei osutunud üllatähendatud allikad küllaldaseks jooksvate sõjakulude, peamiselt sõdurite palkade tasumiseks, tuli kasutada linnade röövimist ja saadud sõjasaaki.

Napoleon, modernsete massiliste sõjavägede looja, pidas suuremalt osalt sõdasid võõraste riikide maaalal, mis allaheidetuna olid sunnitud kandma ka sõjakulud. Seejuures püüdis ta rakendada ka krediiti sõjakulude katmiseks ning asutas selle eesmärgiga 1800. aastal Prantsuse panga. Samuti kasutati krediiti, kui abinõu sõjakulude katteks, ka teistes Euroopa riikides. Üldiselt võib öelda, et XIX sajandi suurearvulistes sõdades omab riigikrediit juba teatud tähtsuse sõjapidamise finantseerimisel, nii kaeti Krimmisõja kuludest, kogusummas 1650 miljonit prantsuse franki, mis see sõda Prantsusmaale läks maksma, — 1538 miljonit franki laenu abil. Samuti Saksa-Prantsuse sõjas 1870/71. a. katsid mõlemad riigid suurema osa oma sõjakuludest laenude abil.

Ülaltoodust selgub, et aastasadade jooksul tuleb märkida põhjanevaid muudatusi sõjakulude katmise viisides. Riiklik krediit, mis XIX sajandi algul omas veel kõrvalise tähtsuse sõjakulude katmiseks, on raha- ja krediidisüsteemi arendamisega XX sajandil saanud esmajärguliseks abinõuks rahahankimises sõjapidamisel. Sellest on tingitud ka asjaolu, et mitmete riikide võlakoorem juba enne Maaailmasõda oli peapõhjuseks, kas nad pooldasid sõda või olid sõja vastu. Suurem osa kaasaja riikide võlgadest on tingitud just Maaailmasõjast.

Modernsõja finantseerimine krediidi abil, mis XIX sajandi algul laiemas ula-

tuses tarvitusele võeti, ei muuda Montecuccoli sõnade tõde, et sõjapidamiseks on peamiselt tarvis raha. Küll on krediidi kasutamine sõjapidamise otstarbel kergendanud raha hankimist sõja tarvis. Maaailmasõjas valmistas sõjakulude katmine sõdivatele riikidele vähem raskusi, kui oma sõjaliste jõudude vaimlise ja tehnilise loogijõu ning riigi majanduse alalhoidmine.

*

Vaadeldes möödunud sõdasid, alates XIX sajandist kuni kaasajani, näeme, et sõjakulud üha suurenevad, mis on tingitud osalt massiliste suurearvuliste armeede kasutamisega, osalt terve riigi ja rahva majanduslikkude ja tehniliste jõudude rakendamisega sõjapidamises, et hävitada vastase sõjalist jõudu üheltpoolt, ja teiselt, et säilitada oma isiklikke ja materjalseid jõudusid. Näiteks maksis Inglismaa sõjapidamises Napoleoniga sõjakuludeks mitte vähem kui 831 miljonit naelsterlingit. Vene-Türgi sõda 1828. a. läks maksma Venemaale umbes 380 miljonit rubla, Krimmisõda, kui XIX sajandi pikem sõda läks maksma Venemaale 4320 miljonit, Inglismaale — 2295 miljonit Ekr. ja Prantsusmaale — 2227 milj. Ekr. Kogusummas läks Krimmisõda seega maksma 9382 miljonit Ekr., arvestades praeguse kursi järgi.

Vene-Türgi sõda (1877/78) läks Venemaale maksma 4.64 miljardit Ekr. ja Türgimaale 2.32 miljardit Ekr. Buurisõda tegi Inglismaale kulused 58 miljardit Ekr. Vene-Jaapani (1904/1905) sõja üldkulu oli umbes 13.2 miljardit Ekr.

Saksamaa sõjakulud 1870/71. a. Prantsusmaaga arvestab prof. A. Vagner mobiliseeritud sõjajõudude järgi üksiku isiku peale päevas keskmiselt 5.20 Ekr., misjuures on võetud arvesse puhtsõjalise iseloomuga kulud, arvesse võtmata sõjainvaliidide abistamist jne.

Venemaale kulud 1877/78. a. sõjas Türgimaaga arvestab prof. Bloch ja Ludwig iga mobiliseeritud mehe peale päevas keskmiselt 10 Ekr. Buurisõjas läks maksma Inglismaale iga mehe päev prof. Biermer'i järgi 20 ja Riesser'i järgi 27 Ekr. See kulude suur tõus päevas mehe peale on tingitud sõjateatri suurest kaugusest Inglismaast (sõjaväe transpordi kulud).

XIX sajandi viimase poole ja XX sajandi alguse sõdade kogemuste alusel on püütud arvestada järgnevate sõdade kulud. Kõige väiksem kulu päevas mehe peale oli Saksamaal arvestatud enne Maa-

ilmasõda Riesser'i järgi (1909. a.) ja J. Wolff'i ning Neubürger'i järgi (1914. a.) 8—9 Ekr., Blume'i järgi aga (1906) 17—18 Ekr. mobiliseeritud mehe pealt päevas.

Tegelikult paiskas Maailmasõda oma kestvuselt ja iseloomult kõik arvestused kulude mõttes segi.

Maailmasõja kulud, mille suuruse kohta on õige suured lahkuminekid, on prof. Bogart'i arvestuse järgi kogusummas 1055 miljardit Ekr. (782 miljardit saksa marka,*) mis sõjast osavõtnud riikide järgi jaguneb järgmiselt:

a. Kes kriigid:

Saksamaa	158 700	miljardit Rmk.
Austria-Ungari . .	86 700	„ „
Türgi	6 000	„ „
Bulgaaria	3 400	„ „

Kokku 254 800 miljardit Rmk.

b. Liitriigid:

Inglismaa	148 400	„ „
Prantsusmaa . . .	101 900	„ „
Ameerika Ü. R. . .	95 000	„ „
Venemaa	94 900	„ „
Itaalia	51 700	„ „
Inglise asumaad .	18 900	„ „
Rumeenia	6 700	„ „
Belgia	4 850	„ „
Serbia	1 700	„ „
Kreeka	1 100	„ „
Jaapan	160	„ „
Ülejäänud riigid .	2 100	„ „

Kokku 527 410 miljardit Rmk.

Maailmasõja üldkulu seega oleks 782.2 miljardit Rmk.

Ülaltoodud sõjakulu juures ei ole võetud arvesse neutraalriikide kulud mobiliseeritud vägede peale oma neutraliteedi kaitseks. Nii läks Šveitsile maksuma oma armee mobiliseerimine Maailmasõja kestel 1212 miljonit Šveitsi franki ja Hollandile 1135 miljonit guldnat.

Ülaltoodud arvudest nähtub, et kõige rohkem on läinud maksuma Maailmasõda Saksamaale, viimasele järgneb kohe Inglismaa, siis Prantsuse, A. Ühendriigid ja Venemaa.

Sõjakulude hulka ei ole võetud laenuid, mis sõja kestel ühe või teise riigi poolt oma liitlastele anti. Kogusummas teevad sõja kestel antud laenuid välja 83 miljardit Rmk., misjuures esijärjes on rahalae-najaiks: USA, siis Inglismaa ja Prantsusmaa. Saksamaa laenas sõja kestel oma liitlastele 10 miljardit Rmk.

*) Üks Rmk. on arvestatud kursiga 1.35 Ekr.

Maailmasõda kestis 1563 päeva (kuni vaherahu sõlmimiseni), võttes keskmiselt Saksamaa sõjaväe suuruseks 6372 miljonit sõdurit (ilma mereväeta), tuli Saksamaale Maailmasõda maksuma sõduri peale päevas ligemale 16 Rmk.

Sellest nähtub, et sõjakulud suurenevad. Seda kinnitavad ka kokkuvõtted Maailmasõja üksikute ajajärgude kohta, mis näitavad üha sõjakulude tõusu.

Jooksvad sõjakulud olid Saksamaal keskmiselt kuus (1000 Saksa markades):

1914. a. 1 575 000; 1915. a. 2 000 180; 1916. a. 2 227 880; 1917. a. 3 456 180; 1918. a. 4 243 743.

Prantsusmaa sõjakulud üksikutel sõja-aastatel näitavad samuti tõusu (1000 Saksa markades):

1914. a. 7 578 900 aastas; 1915. a. 14 819 100 — aastas; 1916. a. 23 417 500 — aastas; 1917. a. 30 915 400 — aastas ja 1918. a. 31 602 500 — aastas.

Venemaa kohta saame samase pildi (1000 Saksa mrk.): 1914. a. 5,348 600 — aastas; 1915. a. 19,687 300 — aastas; 1916. a. 32,060 700 — aastas; 1917. a. (kuni sept.) 37,000 000 — aastas.

Võttes Inglismaa sõjakulud päevade kaupa, saame järgmise pildi (1000 Saksa markades):

1914. 4. aug.—30. sept.	25 100.—	päevas
„ 1. okt.—31. dets.	42 500.—	„
1915. 1. jaan.—31. märts.	56 000.—	„
„ 1. apr.—30. juuni	59 300.—	„
„ 1. juuli—30. sept.	95 000.—	„
„ 1. okt.—31. dets.	97 000.—	„
1916. 1. jaan.—31. märts.	106 000.—	„
„ 1. apr.—30. juuni	102 600.—	„
„ 1. juuli—30. sept.	105 100.—	„
„ 1. okt.—31. dets.	160 900.—	„
1917. 1. jaan.—31. märts.	149 600.—	„
„ 1. apr.—30. juuni	154 800.—	„
„ 1. juuli—30. sept.	149 900.—	„
„ 1. okt.—31. dets.	160 000.—	„
1918. 1. jaan.—31. märts.	155 600.—	„

Samuti tõusevad ka USA sõjakulud päevas järkjärgult (1000 Saksa markades):

1917. Juuli	28 221.—	päevas
August	37 588.—	„
September	47 618.—	„
Oktoober	62 599.—	„
November	71 813.—	„
Detsember	82 820.—	„
1918. Jaanuar	96 912.—	„
Veebruar	99 281.—	„
Märts	111 090.—	„
Aprill	127 505.—	„

Mai	144 724.—	päevas
Juuni	176 948.—	„
Juuli	170 680.—	„
August	206 599.—	„
September	227 441.—	„
Oktoober	258 147.—	„
November	231 707.—	„

Sõjakulude alaline tõus Maailmasõja kestva sõdivate riikide juures oli tingitud peamiselt üha suurema arvu inimeste mobiliseerimise tõttu ühelt poolt, ja teiselt poolt alaliselt suurenenud väljaminekud sõjainvaliidide ja nende perekondade abistamiseks ja iseäranis massiliste tehniliste võitlusvahendite tarvitusele võtmine. Samuti aitas sõjakulude tõusule tunduvalt kaasa ka kestev ja alaliselt tõusev rahaväärtuse alanemine.

Keskmiselt läks maksuma Maailmasõda

Saksamaale: päevas — 101 600 miljonit Saksa marka, tunnis — 4233 miljonit, minutis — 70 555 ja sekundis 1192 Saksa marka. Kõigi sõdivate riikide tegelikud sõjakulud (välja arvatud neutraalriikide kulud) sõjaalgusest kuni vaerahuni: Päevas — 481 900 miljonit, tunnis — 20 080 miljonit, minutis — 334 700 ja sekundis — 5578 Saksa marka. Tähenstatud kuludele ei ole arvatud juurde kulud — sõjasurma ja vigastada saanud inimeste kapitaalväärtus, hävitatud hoonete, ehitiste ja põhjalastud laevade väärtus jne. Üldiselt arvestab prof. Bogart neid kulusid kogusummas 1 biljon 418 miljardit 954 miljonit Saksa marka, missugune summa on peagu võrdne enne-maailmasõjaaegse kogu Euroopa riikide rahvavarandusele.

K. L.

Kerge kahurigrupi manööver ja tuli.*)

(E. Cannasse: „La manoeuvre et le tir du groupe de 75 divisionnaire“ — „Revue d'Artillerie“, jaanuar 1936. a.)

D. Side.

Olles lähenemisel realiseeritud ainuüksi sidevirgatsitega ja raadio abil, grupi sisemise side tagamine nõuab järjest tähtsamate sidevahendite tegevusse raskendamist alates momendist, mil grupp oma tabatavuse vähendamiseks hajutab patareid ja vaatluspunktid maastikul enam laiemale.

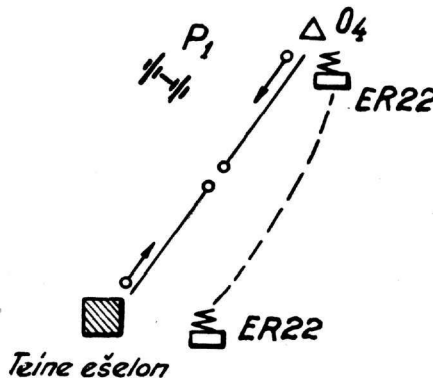
Kuna pole võimalik käsitleda üksikasjaliselt side hargnemist mitmesugustel grupi tegevusse astumise juhtudel, siis allpool leiab kirjeldamist vaid see progress, mida tuleb realiseerida ja mis katsete tagajärjel osutus painduvaks ja kohaseks diviisi suurtükiväe 75 mm grupi vajadustele. Selleks vaatleme 75 mm gruppi, mis kujutab rühmitust lähenemisel ja kontakti loomisel.

Sisemine side.

Avangardi patareid, milline peab olema suuteline avama tuld otsekohe pärast positsioonile asumist, juhitakse vaatluspunktist häälega või signaalidega (optiline või suurtükiväe signalisatsioon).

Grupiülem asub patareiuülemate juures ja mõjustab teda vahenditult; ühenduses grupiadjutantiga, kes juhib järgmist eseloni, toimub raadio, optiliste sidevahendite ja sidevirgatsite kaudu (joon. 1).

Alates momendist, mil olukord nõuab tagapool liikuva eseloni tegevusse rakendamist, et kõvendada ette saadetud patareid, grupiülem käsib alata telefoni sidevõrgu loomist vaatluspunktide ja patareide positsioonide

Joon. 1.

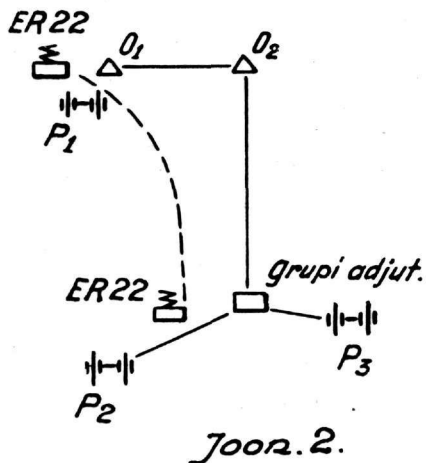
ühendamiseks (sidesalga ja avangardipatarei telefoni töökonna abinõudega).

Kohalejõudmisel patareid ühendavad endast lühikese liiniga selle olemasoleva juhtme tagapoolse otsa külge, kuhu grupiadjutant laseb üles seada telefoni keskjaama ja raadiojaama ER/22 (joon. 2).

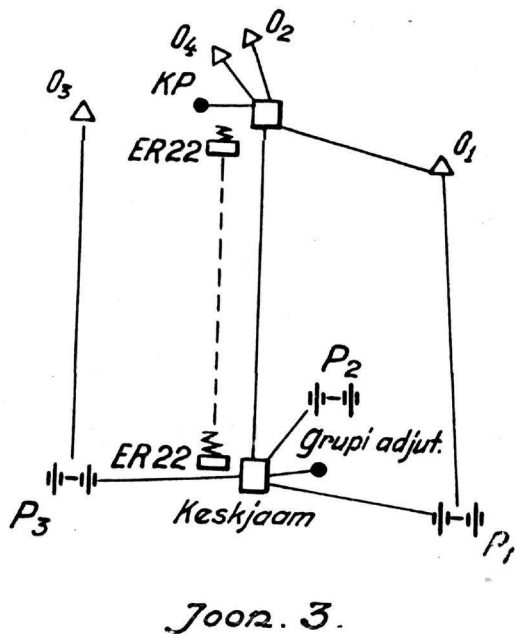
Kui positsioonil asumine pikeneb, siis korraldatakse ümber grupi paigutus; patarei

*) Vt. „Sõdur“ nr. 31/32 ja 40/41 — 1936. a.

reid ja vaatluspunktid hajunevad laiemale, et paremini kasutada maastikku; grupi sidevõrk areneb, kusjuures grupi sidevahendid või-

maldavad luua alljärgnevat telefoniühendusi (joonis 3):

- eelkeskjaam, mis ühendatud vaatluspunktidega ja keskjaamaga, võimaldades grupiülemale vaatluspunktides asuvate patareidülemate, samuti grupiadjutandi juhtimist (esimene järjekord);
  - juhtimisvõrk, mis võimaldab grupiadjutandile kolme patarei juhtimist (esimene järjekord);
  - otseühendus iga patareidülema vaatluspunkti ja patarei tulepositsiooni vahel (teine järjekord);
- Neid telefoniühendusi dubleeritakse eelkeskjaama ja keskjaama vahel raadioga ja

ratsavirgatsitega⁶⁾; eelkeskjaama ja vaatluspunktide vahel virgatsitega; keskjaama ja patareide tulepositsioonide, samuti vaatluspunktide ja patareide tulepositsioonide vahel optiliste sidevahenditega ja ratsavirgatsitega.

Juhul, kui katkeb otseühendus vaatluspunkti ja patarei vahel, siis eelkeskjaama ja keskjaama vaheline sidetelg, mis dubleeritud saatevastuvõtu jaamaga ER/22, võimaldab kergesti edasi anda tuleülesannete täitmiseks vajalisi lisakõnesid. Kõnede eesõigust reguleerivad eelkeskjaamas sideülem ja keskjaamas grupiülema abi.

Toodud süsteem erineb klassikalisest süsteemist sellega, et viimane näeb ette ühe kerge kaablist kolmejuhtmelise sidetelje (neist kaks ehitatakse patareide poolt), mis ühendab eelkeskjaama keskjaamaga, kusjuures otseühendused vaatluspunktide ja patareide tulepositsioonide vahel puuduvad.

Tuleb tähendada, et klassikaline süsteem on väga hea juhul, kui sidevõrk luuakse heas seisukorras olevast materjalist ja teenitakse vilunud meeskonna poolt, kes täpsalt täidab telefonikõnede pidamise reegleid ja teisi nõudmisi. Ta võimaldab hästi edasi anda teateid ja kergendab telefonilist läbikäimist.

Vastupidi, see süsteem pole kohane kõnedeks, mis on tingitud tulede täitmisest, kui neid tuleid juhitakse vaatluspunktist, mille juht 75 mm jaos on normaalne, sest tema peab täitma laskmisi vaatluse järele. Neid tuleid saavad kasulikult täita ainult patareid, kes on suhteliselt oma vaatluspunktide lähedal ja viimastega sides otseste lühikeste liinidega ja kindlate vahenditega.

Väline side.

Grupiülema kasutuses on küllalt vahendeid moodsate raadiojaamade näol. Lähemisel ta hoiab oma juures saatevastuvõtu jaama ER 17 (sideks diviisi suurtükiväega või rühmitusega), ühe vastuvõtu jaama R 11 (lennuki kuulamiseks) ja saatevastuvõtu jaama ER 22, missugune peab töötama jala väe juurde saadetud sideohvitseriga. Taga pool liikuvale ešelonile ta jätab ühe vastuvõtu jaama R 11 (jalaväe sidevõrgu töö kuulamiseks).⁷⁾

⁶⁾ Ei tohi alahinnata virgatsite kasutamist käskude edasiandmiseks nende tulede suhtes, mis on vajalised rünnaku ettevalmistamiseks või toetamiseks, sest sel teel saab neid käskude palju kiiremini ja kindlamalt edasi anda, kuna on võimalus käsule juurde lisada selgitav skeem või krokii.

⁷⁾ Grupiülem, liikudes koos toetatava jalaväe rügemalaga, võib ajutiselt loobuda sellest vastuvõtujaamast, sest see jaam võib osutada suuri teeneid grupiadjutandile.

Niipea kui grupp astub tegevusse, siis kõik need jaamad kindlustavad väga kiiresti grupi välissidet. Sidet jalaväega, olles dubleeritud ratsavirgatsitega, teostatakse samuti telefoni teel, niipea kui peatumine positsioonil seda nõuab.

Raadiosidet rühmitusega või diviisi suurtükiväega võib dubleerida mootorratturiga.

Kokkuvõte.

Eespool kirjeldamist leidnud manöövri viisid ei ole kõik originaalsed; mitmed neist

leiavad harilikult kasutamist, mõned neist erinevad, kuid järgnevad samast vaimust: leida võimalusi parandada suurtükiväe grupi kasulikke tööd ja annavad täielist rahuldust neile, kes neid viise kasutavad.

Siin on püütud kirjeldada viise, mida on katsetatud kogemustega; seega on püütud välja kutsuda küsimuse kohta arvamisi ja võib-olla isegi osutada teeneid nendele, kes alles hakkavad tegutsema diviisi suurtükiväe 75 mm grupi juhtimisel.

S.

Kaitseväe elu.

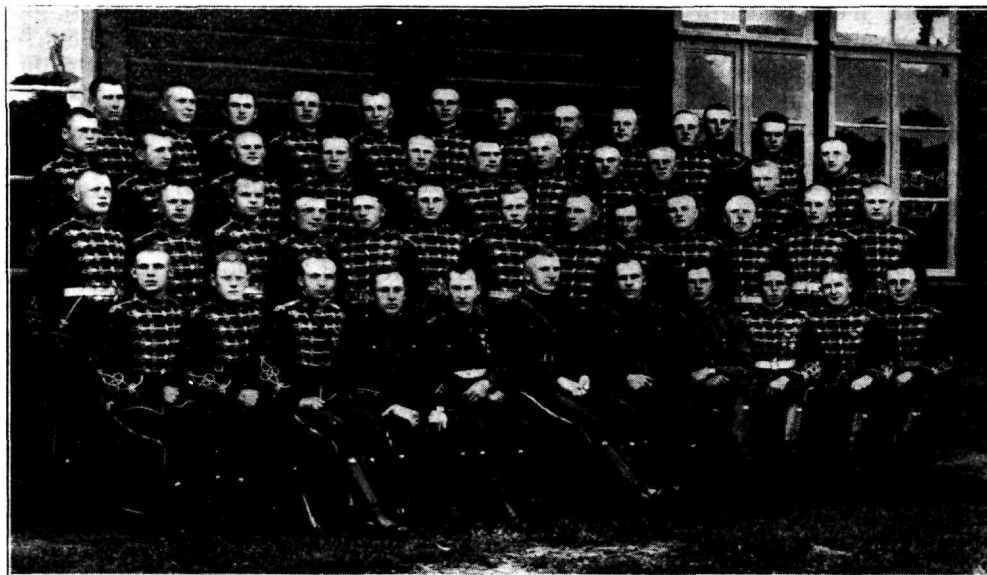
Ratsarügemendi õpperühma kursuse lõpetamise puhul.

19. septembril s. a. lõppes ratsarügemendi õpperühma järjekorraline õppekursus. Kursusele oli allüksusist läkitatud kokku 40 õpilast. Esmakordselt oli koosseisus ette nähtud ka rattur- ja rk-jagu. Kursuse õppekavva oli üles seatud kaks eesmärki: ettevalmistada reservallohvitseri ja instruktorid lisaks alalisele kaadrile, keda küllaldaselt ei jatku noorte väljaõpetamiseks. See pärast oli peamine tähelepanu pööratud taktikalisele väljaõppele ja instruktorilise ala õpetamisele.

Õppekursus kestis ümmarguselt 3 kuud. Sellest ajast oldi laagris umbes 2 kuud. Laagriperiood oli peamiselt ette nähtud taktikalisele ettevalmistusele ja õpilaste isik-

liku laskeosavuse arendamisele. Erilist tähelepanu oli pööratud ka maastikusõidule ja orienteerumisele. Selleks korraldati sageli jagudevahelisi orienteerimissõite kaardi, kompassi ja juhatuse järele. Neist sõitudest võtsid õpilased osa suure huviga ja pa-handust oli palju, kui jagu mõne õpilase eksisõitude pärast pidi esikoha loovutama teisele.

Rikkalikke oskusi ja võtteid andis õpilasile Petseri Põhjalaagri tangitõrje õppeväljak. Õppeväljak näitas vahendeid, mil-listega meie oludes võib edukalt võidelda soomusosade vastu. Vahendid leidsid ka tegelikku kasutamist laagris korraldatud taktikalistel koostööõppusil. Koostööõppu-

Ratsarügemendi õpperühm 1936. a.

Keskel: eskadroniülem kapten Purre ja rühmaülem leitnant Teniste.

sist võtsid õpilased osa jaouõlema abidena ja jaouõlematena, omades seega praktikalit jaou juhtimiseks olukorrist, mis viidud võimalikult lähedale tegelikule.

Õppetöö kursusel oli väga intensiivne ja nõudis õpetajailt kui ka õpilasilt täit energiat ja hoolt, et läbi võtta õppekava ettenähtud ulatuses. Vaatamata pingutusile, kõrvetavale päikesele ja pruunistatud põskile nõretavale higile valitses rühmas alati ratsamehele omane lõbus meeleolu ja üksmeel. Töösse suhtusid õpilased innuga ja näitasid ülesannete vastu suurt huvi ja armastust. Kursuse lõppedes said õpilased mõnepäevase puhkuse, et siis tagasi tulnud jaouõlematena osa võtta suuremast taktikaliseest koostööõppuseest — diviisi sügiseseest manöövrilt. —n.—

Juriidilised küsimused.

1. Küsimus. Kas võetakse Riigiteenijate tasude seaduse (RT 31 — 1935) põhjal arvesse teenistusvanusetasu arvestamisel teenistusvanusetasu saamist õigustava teenitusajana kaitsevääsatuses ruumide koristajana- riigitöölisenä teenitud aeg?

Vastus: Vabariigi Valitsuse otsuse 20. 05. 31 a. (Prot. nr. 53 p. VII) kohaselt loetakse ruumidekoristajad riigitööliseks. Riigiteenijate tasude seaduse § 8, mis käsitab teenistusvanuse-tasü saamist õigustava teenistusena teenistust riigitöölisenä riigiasutises. Seepärast tuleb arvata, et ruumidekoristajana -riigitöölisenä teenitud aega ei saa arvestada teenistusvanuse-tasü saamist õigustava teenitusajana.

2. Küsimus: Kas uues Kaitseväävormi kirjelduses ettenähtud mereväe aja- ja üleajateenijate erialatunnuste kandmine on maksev ka merekindlustes teenivate aja- ja üleajateenijate kohta?

Vastus: Kaitseväävormi kirjelduse § 317, mis käsitab erialatunnuste kandmist mereväes ja merekindlustes, ei ole tehtud erandit merekindlustes teenivate aja- ja üleajateenijate suhtes selles mõttes, et viimased ei oleks õigustatud kandma selles tähendatud erialatunnuseid. Neil kaalutlustel tuleb arvata, et Kaitseväävormi kirjelduses § 317 tähendatud erialatunnuste kandmine on kohustatav ka merekindluste aja- ja üleajateenijatele.

3. Küsimus: Milliseid auastmetunnuseid kannab uue vormi järgi jalaväes 1. järgu med. velskeri ametkohal teeniv med. velsker üleajateenijä reamees?

Vastus: Kaitseväävormi kirjelduse §§ 88 ja 171 mõtte kohaselt kannavad jalaväe, suurtükiväe ja ratsaväe üksuste rivitu ametkohtadel teenivad üleajateenijad kaitsevääelased auastmetunnuseid vastavalt nende kaitsevääelisele auastmele. Sellest järgneb, et jalaväes I järgu med. velskeri ametkohal teeniv med. velsker üleajateenijä reamees kannab uue vormi järgi üleajateenijä reamehe auastmetunnuseid.

4. Küsimus: Kas kuulub Sisemäärustiku § 492 alusel korrapidajä ohvitseri kohuste täitmisest vabastamisele ka pikemat aega olev majandusülema ajutine kohustetäitjä?

Vastus: Sisemäärustiku § 492 järgi korrapidajaks ohvitseriks määratakse järjekorras kõik rügemendi ohvitserid, välja arvatud rügemendi ülema abi, pataljoniülemad, majandusülem ja sanitaar- ning veterinaarohvitserid. Seega määrustiku sõnastuse järgi on korrapidajä ohvitseri kohuste täitmisest vabastatud ainult teatud ametkohtadel teenivad ohvitserid OTS § 102 järgi majandusülema ajutine kohustetäitjä ei loeta sellel ametkohal teenivaks, vaid tema täidab ainult ajutiselt kuni korralduseni selle ametkoha ülesandeid. Seepärast tuleb arvata, et majandusülema ajutine kohuste täitmine ei vabasta ohvitseri korrapidajä ohvitseri kohuste täitmisest, kuigi see ajutine kohuste täitmine on pikemaajaline.

5. Küsimus: Kas Kaitsevää distsiplinaarkaristuste seadluse § 10 II lõike alusel õppustest osavõtuga kartseriaresti sissekandmisel kiidu- ja karistusraamatusse kantakse karistuse nimetuse lahtrisse ka sõnad „ühes õppustest osavõtuga“?

Vastus: Kuna Kaitsevääteenistuse seaduse § 27 ja Kaitsevää distsiplinaarkaristuste seadluse § 10 II lõike järgi üldreeglina sundsliku teenitusajä kestel üle kümne õöpäeva kartseriarestis oldud aega tuleb kaitsevääelasel järele teenida, Kaitsevää distsiplinaarkaristuste seadluse § 10 III lõike järgi aga kartseriarest ühes õppustest osavõtuga ei kuulu üldse järeleteenimisele, siis järeleteenitava aja arvestamiseks tekib möödäpääsematu tarvidus mõlema karistusliigi eraldamiseks kiidu- ja karistusraamatus. Seepärast tuleb arvata, et distsiplinaarkaristusena määratud kartseriarest ühes õppustest osavõtuga tuleb kanda kiidu- ja karistusraamatusse nimetusega „kartseriarest ühes õppustest osavõtuga“.

— lv —

Sport kaitseväes.

Laskevõistlusi Scouts üks. jalaväepataljonis.

I.

4. septembril s. a. korraldati pataljoni laskevõistlused alalisele kaadrile muutmata sõja- ja ümber tehtud kal. 22 vintpüssist. Vastavate laskemääruste kohaselt sellest osavõtt oli sunduslik kõigil kohalolevail ohvitseridel ja allohvitseridel. Kummastki relvast lasti asendite järele 3×10 lasku. Auhindadeks oli välja pandud laskmises esikohale tulnud allüksusele rändauhind ja viiele parimale laskurile individuaalauhinnad. Allüksuse test tuli esikohale ja saavutas punkte laskmises kahest relvast:

I kompani 1521 punkti — võitis teist korda rändauhinna (laskurikuju).

Laskmises mõlemast relvast kokku osutasid paremaiks laskureiks, saavutasid silmi ja omandasid individuaalauhinnad:

1. V. a. o. K. Vanik — 503 silma — töökdost, 2. lnt. V. Pringi — 493 silma — staap, 3. lnt. R. Oja — 490 silma — 3. komp., 4. v. a. o. J. Lill — 489 silma — 3. komp., 5. veltv. R. Vähhi 480 silma — 1. komp.

Kümne parema laskuri keskmine silmade summa oli:

- muutmata sõjapüssist 224,3 silma,
- ümber tehtud kal. 22 püssist 260,5 silma.

II.

12. septembril s. a. korraldati pataljoni OLU ja ÜLÜ vahelised igaaastased, käesolevalt kolmandad, laskevõistlused laskmises täis- ja väikekaliibri täpsuspüssist pataljoni ülemalt väljapandud rändauhinna. Laskemääruste kohaselt esines võistlusel OLU seitsme- ja ÜLÜ üheksa liikmega. Kummastki relvast lasti asendite järgi 3×10 lasku.

OLÜ saavutas laskmises mõlemast relvast 855 punkti ÜLÜ 848 punkti vastu ja võitis esimest korda rändauhinna (hõbekarika).

- Laskurite keskmine silmade summa oli:
- täiskal. täpsuspüssist OLU — 244,1 ja ÜLÜ — 243 silma,
  - väikekal. täpsuspüssist OLU — 268,1 ja ÜLÜ — 265,8 silma.

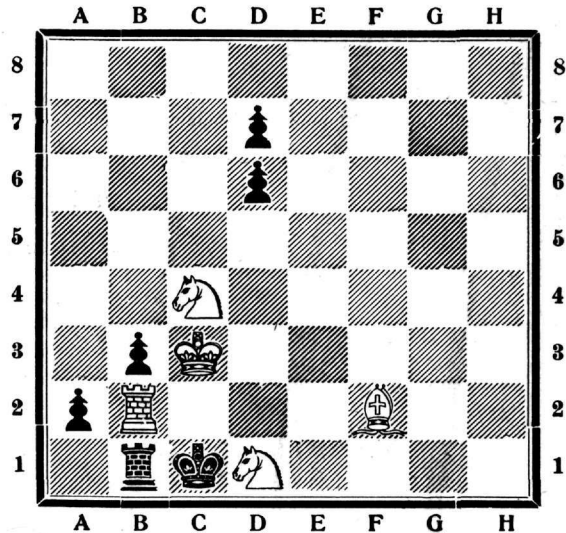
Sellest võistlusest osavõtnud kümne parema laskuri keskmine silmade summa oli täiskal. täpsuspüssist — 250,8 ja väikekal. täpsuspüssist — 271,4. — k.

Male.

Toimetaja: K. Rotberg.

Ülesanne nr. 9.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus järgmises malenurgas.

Antud seisus on valgeil suur ainealine ülekaal: kolm tagurit musta nelja etturi vastu, ent võidu saavutamine pole siiski nii lihtne.

Näiteks järgmine normaalsena näiv jätk ei anna valgeile võitu: 1. Vb2—d2, a2—a1 L+, 2. Rd1—b2, Vb1:b2, 3. Vd2:b2 (Rc4:b2?, 4. La1—a5+ ja must võidab), d6—d5, 4. Of2—e3+, Kc1—d1, 5. Rc4—e5 (Rc4—d2?, Kd1—e2! ja must võidab), La1—a5+, 6. Kc3:b3 (Kc3—d3, 7. d7—d6, Re5—f3, 8. La5—b5+, K~, 9. Lb5—c4 matt), La5—b5+, 7. Kb3—c3, Lb5—a5+, 8. Kc3—b3 ja viik käikude kordamisega. Kui 8. Kc3—d3?, siis La5—a3+ ja mustad võidavad, ehk 8. Kc3—d4, La5—a7+, 9. Kd4—d5, La7:e3 ja mustadel on paremus.

Ülesande nr. 8 lahendus.

1. Rf8—d7, Kh8—g8 (Lb6—a7, 2. Rd7—f6, ~, 3. Vf7—h7 matt), 2. Vf7—f8+, Kg8—g7, 3. Vf8—a8 ja valged võidavad. Näiteks: 3. ... Kg7—f7, 4. Rd7:b6, Oc7:b6, 5. c3—c4, Kf7—e6, 6. Kc2—c3, Ob6—c7, 7. Kc3—b4, b7—b6, 8. c4—c5, Ke6—d5, 9. c5—b6, Oc7:b6, 10. Va8:a5, Ob6:a5+, 11. Kb4:a5, a4—a3, 12. Of1—g2+, Kd5:d4, 13. Og2:c6, Kd4—c3, 14. Ka5—a4, Kc3—b2, 15. Oc6—d5 ja valged võidavad.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„Sõdurit“

Teadaanded
Kutsed
Nime- ja kihlakaardid

ning igasugused muud perekondlike
sündmustega ühenduses olevad

T R Ü K I T Ö Ö D

valmistab Teile maitsekalt ja kiiresti

ÜHISELU TRÜKIKODA

TALLINNAS, Pikk 42, telefon 442-04

A. PARTS

Laskuri
käsiraamat

I vihk õppelaskmine

Hind 1 kroon

A. PARTS

Laskuri
algkool

Hind 25 senti

Müügil

„SÕDURI“ talituses, Sakala nr. 33

Pandimaja kauplused

soovitavad suures valikus uusi
ja pruugitud esemeid

Kauplus, Maneeži t. 4, tel. 301-23:

Valmisrõivad: ülikonnad, palitud, kasukad, joped, karusnahad, peakatted jalatsid jne.; vaibad (põranda ja voodi); tasku- ja käekellad, sõrmused, paberrossitoosid ja muid kuld- ja hõbeasju, fotoaparaadid, binoklid, laskeriistad, sporditarbed, kohvrid jne.

Kauplus, Narva mnt. 18, tel. 306-84:

Moodne mööbel: nagu riide-, puhveti- ja raamatukapid, kirjutus- ja söögilauad, toolid, sohvad, tugi- toolid, voodid jne.; õmblusmasinad, kirjutusmasinad, jalgrattad, muusika- riistad, grammofoonid, teemasinad, peeglid, pildid, pildiraamid, seinakellad, laelambid jne.

Võetakse asju komisjonimüügiks

Külastage Pandimaja kauplusi!